

مفاد قانونی پیشنهادی برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خدای بزرگبخشایش همیشه بخوانید

بِسْمِ

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۰/۲۸

شماره مسلسل: ۱۸۶۸۳

کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

مفاد قانونی پیشنهادی برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

نام دفتر:

مطالعات فرهنگ و آموزش

تهیه و تدوین:

ندازندیان

ناظر علمی:

موسی بیات

اظهار نظر کنندگان:

آسیه ارحامی، مریم احمدیان، احسان ایروانی، محسن بابایی، زهرا ذاکری، سعید شفیعا، حسین

عمادالدین، محمدرضا عبدلی، علی فرنام، فاطمه عزیزخانی، جلیل گلشن، یحیی مزروعی ایبانه،

رضا مستمع، حسین نصیری، حسین هرورانی

صفحه آرا:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

طاهره سیدمحمد

واژه‌های کلیدی:

۱. برنامه توسعه

۲. میراث فرهنگی

۳. گردشگری

۴. صنایع دستی

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۹	مقدمه
۱۰	فرآیند احصاء احکام برنامه‌های هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
۱۱	پیشنهادات قانونی موضوع محور برای قانون برنامه هفتم توسعه
۲۷	جمع‌بندی
۳۰	منابع و مآخذ

فهرست شکل و جدول

۱۰	شکل نحوه احصاء پیشنهادهای قانون برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
۲۸	جدول جمع‌بندی موضوعات و متن‌های پیشنهادی قانونی

مفاد قانونی پیشنهادی بر نامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

[چکیده]

ارائه تسهیلات ارزان قیمت سفر، سازوکارهایی برای حمایت از توسعه گردشگری دریایی، تأمین زیرساخت پروژه‌های منتخب، جایزه صادراتی، تعریف وظیفه جدید برای شرکت مادر تخصصی ایرانگردی و جهانگردی، اجازه دریافت کمک از سازمان‌های بین‌المللی، الحاق وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان، تهیه آمارهای تخصصی گردشگری، جبران اعمال محدودیت‌ها در بافت‌های فرهنگی - تاریخی، تغییر کاربری بناهای تاریخی به گردشگری، هزینه کرد جریمه‌های حفاری غیرمجاز برای امر حفاظت، تقویت یگان حفاظت از میراث فرهنگی، تهیه سند راهبردی توسعه صنایع دستی ایران، افزایش طول مدت زمان پیمان سپاری ارزی برای محصولات صنایع دستی، راه اندازی بازارچه‌های دائمی صنایع دستی و راه اندازی پایانه صادراتی صنایع دستی، همگی از جمله موضوعات پیشنهادی برای قانون برنامه هفتم توسعه به شمار می‌روند.

اشاره مستقیم سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۲۰ شهریورماه ۱۴۰۱) در بند «۱۷» ام به توسعه گردشگری و ترویج صنایع دستی و توجه غیرمستقیم به حوزه میراث فرهنگی در بندهایی همچون بند «۱۱» ام (تحقق سیاست‌های آمایش سرزمین) و بند «۱۳» ام (عامل تقویت همبستگی، اعتماد به نفس ملی و ارتقای هویت ملی)، نشان از لزوم توجه به سه حوزه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در طول برنامه هفتم توسعه دارد. در این میان، متن حاضر تلاشی است تا با توجه به مسائل و سابقه برنامه‌های توسعه موجود در سه حوزه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به ارائه پیشنهادی قانونی حول سه محور مورد بحث بپردازد. مستثنی شدن از قانون نظام صنفی و واگذاری امور تصدیگری گردشگری، سهم مشخص گردشگری از بودجه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استانی، رفع تداخل کاری سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در زمینه «طبیعت گردی»، حمایت بیمه‌ای از فعالان حوزه‌های سه‌گانه، شناسایی تأسیسات گردشگری در اختیار دستگاه‌ها،

[خلاصه مدیریتی]

● **ارائه تسهیلات ارزان سفر؛** پیشنهاد می‌شود تا بانک‌های دولتی به ارائه تسهیلات بانکی ارزان قیمت در زمینه سفرهای داخلی با اولویت خانواده‌های دارای سه فرزند و بالاتر، زنان سرپرست خانوار، معلولان و زوج‌های جوان در سال اول ازدواج اقدام نمایند. در این خصوص سفرهای زیارتی، سفر به مناطق کمتر توسعه یافته و روستاهای هدف در اولویت قرار گیرد.

● **توسعه گردشگری دریایی؛** تعبیه اسکله‌هایی متناسب برای کناره‌گیری کشتی‌های مسافربری تفریحی و ایجاد سازه‌های قابل جایابی در اراضی مستحدث ساحلی برای بهره‌برداری گردشگری و ارائه خدمات به عموم مردم توسط آنها، از جمله موارد پیشنهادی در این گزارش هستند.

● **تأمین زیرساخت پروژه‌های منتخب؛** به منظور توسعه گردشگری در کشور انتخاب «مکان - محورهای دارای اولویت توسعه‌ای برای گردشگری» و تأمین زیرساخت‌های لازم توسط دستگاه‌های ذیربط برای این مکان - محورها در طی برنامه پیشنهاد می‌گردد.

● **تعیین سازوکار جایزه صادراتی؛** پیشنهاد می‌گردد وزارت صمت با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازوکار مربوط به اعطای جایزه صادراتی به واردکنندگان گردشگر از کشورهای هدف را تعیین نماید.

● **تعریف وظیفه جدید برای شرکت مادر تخصصی ایرانگردی و جهانگردی؛** در این محور، تعریف وظایف جدید انجام اقدامات حمایتی از فعالین صنعت گردشگری اعم از جبران خسارات ناشی از حوادث و بحران‌ها، تشویق سرمایه‌گذاری با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته و محروم، حمایت از طرح‌های خلاقانه گردشگری برای شرکت مادر تخصصی ایرانگردی و جهانگردی مورد توجه قرار گرفته است.

● **اجازه دریافت کمک از سازمان‌های بین‌المللی؛** براساس این پیشنهاد، اجازه دریافت کمک‌های بلاعوض اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای، زیربنایی، مطالعاتی و پژوهشی در حوزه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به وزارت متبوع داده می‌شود.

با توجه به اینکه در بند «۱۷» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۲۰ شهریور ۱۴۰۱) به صراحت «توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع دستی» مورد توجه قرار گرفته است مسلماً بخشی از متن قانون برنامه هفتم توسعه باید این حوزه‌ها اختصاص یابد. از این جهت، مرکز پژوهش‌های مجلس در راستای وظیفه مشورتی خود با تدقیق و تحلیل مسائل موجود در سه حوزه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و ارزیابی قوانین برنامه پیشین در این سه حوزه به ارائه پیشنهادهایی در محورهای ذیل مبادرت ورزید:

● **مستثنی شدن کلیه تأسیسات و فعالیتهای گردشگری از قانون نظام صنفی و واگذاری امور تصدیگری به تشکلهای گردشگری.**

● **سهم مشخص از بودجه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان؛** در این محور پیشنهاد می‌گردد تا با توجه به در اولویت توسعه بودن گردشگری هم در سطح ملی و هم در سطح استانی در اسناد بالادستی مختلف نظیر آمایش سرزمین، حداقل ۵٪ از اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها به حوزه گردشگری اختصاص یابد.

● **هماهنگی بین دستگاهی در اخذ مجوزهای مرتبط طبیعت‌گردی؛** به منظور هماهنگی بین دستگاهی در حوزه «طبیعت‌گردی» پیشنهاد می‌گردد تا تأیید وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی توأمان با رعایت ضوابط فنی سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری مورد توجه قرار گیرد.

● **حمایت بیمه‌ای از فعالان گردشگری و صنایع دستی؛** نظر به دغدغه‌های فعالین صنعت گردشگری و صنایع دستی در خصوص تعویق تخصیص اعتبارات بودجه‌ای در زمینه بیمه، اختصاص بودجه سنواتی در این خصوص به صورت مستقیم به «صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیاء و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی» پیشنهاد می‌گردد.

● **شناسایی تأسیسات گردشگری در اختیار دستگاه‌ها؛** به منظور اطلاع از وضعیت موجود، استانداردسازی و امکان برنامه‌ریزی دقیق در خصوص تأسیسات گردشگری پیشنهاد می‌گردد تا دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری موظف به ثبت اطلاعات تأسیسات خدماتی و رفاهی گردشگری تحت مالکیت خود در سامانه معرفی شده از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گردند.

فرهنگی و تشکیل دادسراهای ویژه میراث فرهنگی و طبیعی پیشنهاد گردید.

● **تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی؛** تقویت یگان بواسطه احتساب ایشان به‌عنوان ضابط خاص قضایی و برخورداری از تمامی حمایت‌های قانونی یگان حفاظت محیط زیست در این بند مورد توجه بود.

● **سند راهبردی توسعه صنایع دستی ایران؛** به منظور ایجاد یک نقشه راه برای توسعه صنایع دستی و ایجاد هماهنگی بین دستگاهی در حوزه صنایع دستی الزام به تهیه سند راهبردی توسعه صنایع دستی کشور در طی برنامه هفتم توسعه پیشنهاد گردید.

● **افزایش زمان پیمان سپاری ارزی؛** به منظور حمایت از صادرات و صادرکنندگان حوزه صنایع دستی، پیشنهاد می‌گردد تا مدت زمان ایفای تعهدات ناشی از پیمان سپاری ارزی برای محصولات صنایع دستی به دو برابر حداکثر زمان تعیین شده برای سایر محصولات افزایش یابد.

● **راه‌اندازی بازارچه‌های دائمی صنایع دستی؛** به منظور بالا بردن امکان دسترسی تولیدکنندگان صنایع دستی ایرانی به بازار مصرف و ایجاد امنیت فروشندگان این محصولات و ایجاد بازارچه‌های دائمی صنایع دستی ایرانی، اختصاص مکان‌های مناسب و پرتردد با نرخ‌های حمایتی در شهرها به فعالین صنایع دستی پیشنهاد می‌گردد.

● **راه‌اندازی پایانه صادراتی صنایع دستی؛** پیشنهاد می‌شود گمرک با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی نسبت به شناسایی و راه‌اندازی پایانه صادراتی محصولات صنایع دستی در طی سال اول برنامه اقدام کند.

● **الحاق وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و وزات فرهنگی و ارشاد اسلامی به شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان؛** الحاق دو وزیر یادشده به‌عنوان متولیان اصلی «صنایع خلاق» و به منظور سیاستگذاری و حمایتگری مناسب در این زمینه به ترکیب اعضای شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان، موضوع جزء «۱» بند «الف» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب ۱۴۰۱/۰۲/۳۱ پیشنهاد می‌گردد.

● **تهیه آمار گردشگری؛** در این محور الزام مرکز آمار ایران به تهیه جداول حساب‌های اقماری گردشگری به منظور ایجاد شفافیت و دسترسی پذیری به آمار دقیق و قابل اتکا در زمینه گردشگری پیشنهاد می‌گردد.

● **جبران اعمال محدودیت‌ها در بافت‌های فرهنگی - تاریخی؛** در این پیشنهاد به منظور رعایت حقوق عامه، تدقیق نحوه جبران محدودیت‌های اعمال شده در خصوص املاک ثبت شده ملی و بین‌المللی واقع در حرایم آثار ثبت شده و محدوده بافت‌های تاریخی - فرهنگی از سوی دستگاه‌های ذیربط مورد توجه قرار گرفته است.

● **لغو عوارض تغییر کاربری ابنیه تاریخی به تأسیسات گردشگری؛** به منظور تشویق مالکان بناهای تاریخی به حفظ و نگهداری از اینگونه بناها، پیشنهاد به معافیت عوارض تغییر کاربری و کسری پارکینگ داده شده است.

● **هزینه کرد جریمه‌های حفاری غیرمجاز برای امر حفاظت؛** هزینه کرد جریمه‌های یاد شده در تأمین هزینه‌های مربوط به تقویت امر حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی، تقویت یگان حفاظت میراث

[مقدمه]

برنامه‌های توسعه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای اعمال حکمرانی، وضعیت رشد و پیشرفت یک کشور را در افق زمانی میان‌مدت روشن ساخته و می‌کوشد تا با تصویرپردازی دقیق از نقش و کارکرد بازیگران کشور، ریل‌گذاری نظام حکمرانی را برای تحقق اهداف و آرمان‌هایش تبیین کند.^۱ از این جهت بسیاری از کشورها به تهیه برنامه‌های توسعه خود مبادرت ورزیده‌اند؛ کشور ما نیز از این جریان مستثنی نبوده است.

برنامه‌ریزی کلان در ایران قدمتی حدوداً هفتادساله دارد و پیدایش آن به دوره پس از جنگ جهانی دوم بازمی‌گردد. در ایران تدوین برنامه‌های عمرانی در دوره پیش از انقلاب اسلامی، از سال ۱۳۲۷ شروع شد و با اجرای دو برنامه هفت‌ساله و سه برنامه پنج‌ساله ادامه یافت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با پایان یافتن جنگ تحمیلی و شروع دهه دوم انقلاب و ضرورت ایجاد تحول در اقتصاد کشور و بازسازی اقتصاد آسیب‌دیده، تدوین برنامه توسعه کشور در قالب برنامه‌های پنج‌ساله از سال ۱۳۶۸ شروع شد.^۲ اکنون نیز با ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۲۰ شهریورماه ۱۴۰۱) در آستانه تدوین قانون احکام برنامه هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار داریم. اولویت اصلی سیاست‌های یادشده «پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت» است. در این میان، در بند «۱۷» به «توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع دستی» اشاره شده است. دو واژه «توسعه» و «ترویج» واژگانی عام هستند که می‌توانند مجموعه‌ای از مشوق‌ها جهت شکوفایی ظرفیت‌های موجود گردشگری و اشاعه‌داری‌های صنایع دستی را در کشور موجب گردند. در این میان، برخی بندهای دیگر در سطح کلان نیز بی‌ارتباط با دو حوزه یادشده نیستند.^۳

در این میان، اگرچه در متن سیاست‌های کلان ابلاغی بندی به‌صورت مجزا به حوزه میراث فرهنگی اختصاص نیافته، اما به‌جهت مختلف در فحوای این سیاست‌ها توجه بدین حوزه نیز نهفته است. در بند «۱۱» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه بر «تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین» تأکید شده است. جالب توجه است که در جزء «۱» بند «ب» سیاست‌های کلی آمایش سرزمین، «استفاده از میراث تاریخی» و «حفاظت از سوابق تاریخی» در راستای «یکپارچگی ملی» و «تقویت هویت اسلامی - ایرانی» مورد تأکید قرار گرفته است. موضوعی که در بند سیزدهم سیاست‌های کلی برنامه هفتم نیز مورد توجه قرار گرفته است:

«اعتلای فرهنگ عمومی در جهت تحکیم سبک زندگی اسلامی - ایرانی، تقویت همبستگی و اعتماد به نفس ملی، ارتقای هویت ملی و روحیه مقاومت، کار و تلاش در جامعه با بسیج تمامی امکانات و ظرفیت‌های کشور، دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و مردمی و افراد و شخصیت‌های اثرگذار علمی و اجتماعی و حمایت و پشتیبانی مؤثر دولت از آن»

متن حاضر تلاشی است تا به پیشنهاد مجموعه‌ای از احکام قابل طرح در قانون برنامه هفتم توسعه در سه حوزه یادشده بپردازد. برای این منظور در ابتدا، شیوه‌احصای احکام در ادامه شرح داده خواهد شد. پس از آن موضوعات کلیدی قابل طرح در حوزه‌های گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی و استدلال برای طرح هر موضوع مطرح می‌شود. در نهایت، پیش‌نویس احکام سه حوزه قابل مشاهده است.

۱. ر.ک: محسن کشاورز، «واکاوی سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه؛ رهیافت ساختاری - محتوایی (ارزیابی و آسیب‌شناسی سیاست‌گذاری کلان توسعه در کشور)»، امتداد، پاییز ۱۳۹۹، ص ۱۱.
۲. ر.ک: خسرو نورمحمدی و احمد صمیمی، «برنامه‌ریزی توسعه در ایران»، سازمان برنامه و بودجه، ۱۴۰۰، ص ۱.
۳. ر.ک: رضا شیرزادی و الهام سخایی، «جهانی شدن و برنامه‌ریزی توسعه در ایران (۱۳۹۰-۱۳۶۸)»، فصلنامه مطالعات سیاسی، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۰، ش ۱۲، صص ۱۹۸-۱۷۵.
۴. در ادامه متن به این بندها اشاره خواهد شد.

فرایند احصای احکام برنامه‌های هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

و همچنین خطاهای مرتبط دیگر در تدوین یا اجرای برنامه جلوگیری به عمل آید. دوم، به شناسایی آن دسته از موضوعاتی که نیازمند تکرار و ابقا در برنامه هفتم توسعه است، کمک می‌نماید. براساس بررسی‌های انجام شده در این مرکز، رعایت نکاتی همچون هماهنگی با سیاست‌ها و قوانین پیشین، شفافیت، عدم کلی‌گویی و مبهم‌نویسی، قابلیت ارزیابی و شاخص‌پذیری، داشتن ضمانت اجرایی، مشخص بودن مجری، موقتی بودن و داشتن زمانبندی باید در نگارش متن احکام قوانین برنامه مدنظر قرار گیرد.

علاوه بر این، اولویت‌دهی به حوزه فرهنگ به خصوص در زمینه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در متن قانون، برگزاری جلسات مشترک بین قوه مجریه و قوه مقننه پیش از ابلاغ متن پیشنهادی برنامه، نظارت بر اجرایی شدن احکام در طول برنامه و در انتهای برنامه توسط قوه مقننه، پیگیری مجدانه دستگاه متولی از سایر دستگاه‌های مکلف طبق قانون، اولویت‌بندی موضوعات به صورت فرابخشی و درون‌بخشی و انتخاب شمار محدودی از مسائل و موضوعات قابل پیگیری، رعایت ماهیت موقتی بودن و برنامه‌محور بودن احکام منتخب، داشتن نگاه جامع برای نبود تناقض میان احکام برنامه، پیش‌بینی منابع مالی و انطباق احکام با ماهیت بودجه‌ریزی در کشور، امتناع از تکلیف به تهیه آیین‌نامه در مواقع غیر ضرور و پیگیری تهیه آیین‌نامه‌های ضروری در سال اول برنامه، تعیین تکلیف وظایف هر دستگاه در موضوعات مشترک و تهیه متن قانون به صورت انعطاف‌پذیر نکاتی بود که با توجه به مصادیق طرح شده در حوزه‌های سه‌گانه می‌تواند به بهبود احکام پیشنهادی برای برنامه هفتم توسعه بینجامد.^۲

به‌منظور احصای احکام پیشنهادی برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی دو محور کلیدی مورد توجه بوده است:

الف) مسائل موجود در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

به‌منظور احصای مسائل موجود در حوزه‌های مورد بررسی، توجه به دو نکته حائز اهمیت بود: اول، شناسایی مسائل کلی موجود در حوزه‌های سه‌گانه و دوم، شناسایی مسائل و مشکلاتی که به سبب شیوع بیماری کووید-۱۹ در چند سال اخیر شکل گرفته است.

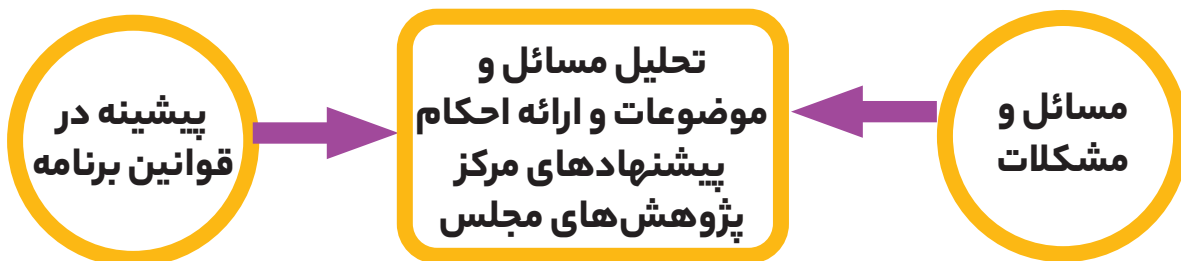
به‌منظور احصای مسائل گروه اول، نشست‌ها و جلساتی با ذی‌نفعان هر دو گروه بخش دولتی و بخش خصوصی سه حوزه برگزار شد. علاوه بر آن، استعلاماتی در خصوص موضوعات مدنظر این گروه‌ها دریافت گردید.

اما در رابطه با مسائل پیش آمده در اثر شیوع کووید-۱۹ برای حوزه‌های مورد مطالعه، گزارشی در مرکز پژوهش‌ها تهیه و پیرامون مشکلات پیش آمده راهکارهای قانونی مورد اشاره قرار گرفت که برخی از آنها دارای قابلیت طرح در قانون برنامه هفتم توسعه هستند.^۱

ب) ارزیابی احکام حوزه‌های گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی در قوانین برنامه توسعه پیشین

توجه به احکام قبلی در حوزه‌های سه‌گانه از دو منظر حائز اهمیت است: نخست موجب می‌شود تا از تکرار اشتباهات نگارشی در تدوین قانون

شکل نحوه احصای پیشنهادی‌های قانون برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

۱. برای مطالعه بیشتر به گزارش «بررسی راهکارهای بهبود وضعیت گردشگری در مواجهه با کرونا» با شماره مسلسل ۱۸۱۸۵ مراجعه شود.
 ۲. در این خصوص پیش‌تر دو گزارش در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عناوین «ارزیابی قوانین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» (شماره مسلسل ۱۸۲۹۷) و «بررسی عملکرد قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور در حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی» (شماره مسلسل ۱۸۰۹۰) تهیه شده است.

[پیشنهادهای قانونی موضوع محور برای قانون برنامه هفتم توسعه]

بخش حاضر تلاشی در ارائه احکام پیشنهادی قانون برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به صورت موضوع محور به شمار می‌رود. هر حکم پیشنهادی به همراه استدلال‌های آن در ادامه مطرح خواهد شد. باید توجه داشت که نظر کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس طرح تمامی موارد پیشنهادی در قالب قانون برنامه توسعه نبوده و دولت بر اساس وظیفه قانونی خود در تهیه لایحه قانون برنامه هفتم توسعه می‌تواند به انتخاب از میان احکام پیشنهادی و حتی تجمیع برخی از محورهای موضوعی در قالب چند حکم محدود بپردازد. علاوه بر این، باید اشاره داشت که موضوعات پیشنهادی اشاره شده نیز از خیل زیادی از موضوعات و با رفت و برگشت در جلسات متعدد کارشناسی با هر دو گروه فعالین بخش خصوصی و مسئولین بخش دولتی و مکاتبه با ذی‌نفعان متعدد در سه حوزه، تهیه و انتخاب شده است.

موضوع: مستثناسدن از قانون نظام صنفی و واگذاری امور تصدیگری به تشکل‌های گردشگری^۱

استدلال

حکم پیشنهادی حاضر از دو منظر حائز اهمیت می‌باشد:

اول: «مستثناسدن گردشگری از قانون نظام صنفی (مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴)» مستثناسدن از قانون نظام صنفی موضوعی است که پیش‌تر در جزء «۲» بند «الف» ماده (۹۸) قانون برنامه ششم توسعه^۲ مورد اشاره قرار گرفته بود و با توجه به نشست‌های برگزار شده با فعالین بخش خصوصی و نیز مسئولین دولتی همچنان ضرورت ابقای این موضوع احساس می‌گردد. اهمیت موضوع بدین جهت است که شمولیت گردشگری در قانون نظام صنفی محلی برای ایجاد اختلافات طی سالیان متمادی به شمار می‌رفت. منتقدان بر این باور هستند که صنفی دانستن گردشگری موجب شده تا جایگاه دستگاه متولی حوزه گردشگری تضعیف گردد. چراکه قانون نظام صنفی در بالاترین مرتبه در ارتباط با وزارت صنعت و معدن و تجارت می‌باشد و اتحادیه‌های شکل گرفته ذیل این قانون باید در مقابل وزارت مزبور پاسخگو می‌بودند. در این میان، مواردی همچون نامرتب بودن اتحادیه‌هایی که واحدهای گردشگری ذیل آن قرار می‌گرفتند یا سوءاستفاده‌های رؤسای برخی اتحادیه‌ها، مشکلات مضاعف دیگری را موجب می‌شد.

دوم: «واگذاری امور تصدیگری گردشگری» «واگذاری امور تصدیگری» موضوعی است که هم در قوانین کلان کشور نظیر قانون «اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی» (مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۸)، مواد (۱۳) و (۲۴) «قانون مدیریت خدمات کشوری» (مصوب ۱۳۸۶/۷/۸)، ماده (۸۸) «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» (مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷)، ماده (۴۷) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)»^۳، ماده (۲۷) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» و غیره و همچنین در بند «ث» ماده (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه به صورت خاص در حوزه گردشگری مورد اشاره قرار گرفته است. بدین جهت، واگذاری امور تصدیگری از یک سو، به رویکرد غالب در سیاستگذاری کشور و از سوی دیگر، به مطالبه‌های جدی توسط بخش خصوصی تبدیل شده است. از این منظر، در بند پیشنهادی پیش روی، واگذاری امور تصدیگری و اجرایی به تشکل‌های حرفه‌ای گردشگری نیز مورد اشاره قرار گرفت. علاوه بر این، بنابه نظر فعالین بخش خصوصی این تشکل‌ها زمانی از جاهت و اثربخشی کافی برخوردار خواهند بود که بهره‌برداران جهت اخذ مجوز مکلف به عضویت در تشکل ذی‌ربط باشند. با توجه به موارد فوق متن پیشنهادی در خصوص مستثناسدن از قانون نظام صنفی و واگذاری امور تصدیگری گردشگری به شرح ذیل است:

کلیه تأسیسات و فعالیت‌های گردشگری از شمول قانون نظام صنفی مستثنا می‌باشند.
تبصره «۱» - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است آیین‌نامه تشکل‌های حرفه‌ای صنعت گردشگری را با هدف یکسان‌سازی، یکپارچگی و انسجام بخشی حداکثر ظرف ۶ ماه تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.
تبصره «۲» - امور تصدی و اجرایی به تشکل‌های حرفه‌ای صنعت گردشگری که به موجب این ماده شکل می‌گیرند قابل واگذاری است و بهره‌برداران جهت اخذ مجوز مکلف به عضویت در تشکل ذی‌ربط می‌باشند.

متن قانونی پیشنهادی

۱. پیشنهاد می‌گردد در وهله اول حکم «مستثناسدن گردشگری از قانون نظام صنفی» به قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، الحاق شود.
۲. «تأسیسات گردشگری از هر نظر تابع قوانین و مقررات بخش صنعت گردشگری به استثنای معافیت‌های مالیاتی است و از شمول قانون نظام صنفی مستثنا می‌باشد».
۳. ر.ک: گزارش تهیه شده در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «آسیب‌شناسی واگذاری امور تصدیگری گردشگری و ارائه راهکار سیاستی» به شماره مسلسل ۱۸۰۷۴.

موضوع: سهم مشخص از بودجه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان

استدلال

مسئلاً «توسعه گردشگری» مورد اشاره در بند «۱۷» سیاست‌های کلی قانون برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۱۴۰۱/۶/۲۰) بدون تأمین منابع مالی کافی امکان‌پذیر نخواهد بود. در سال‌های اخیر اگرچه در قوانین بودجه سنواتی، اعتباراتی برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری به صورت کلی در سطح استان‌ها در نظر گرفته شده است، اما مسلماً تعیین حداقل سهم مورد انتظار برای هزینه‌کرد در این حوزه توسط شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها می‌تواند متضمن تحقق هدف توسعه گردشگری در سطح استانی گردد. در این میان، در تخصیص اعتبارات باید اولویت‌های توسعه‌ای هر استان بنابه ظرفیت‌های گردشگری همان استان مورد توجه قرار گیرد. از این منظر، پیشنهاد ذیل در همفکری با فعالین صنعت ارائه می‌گردد:

شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها مکلفند در طول برنامه حداقل ۵ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای را در قالب فصول و برنامه‌های استانی به منظور توسعه زیرساخت‌های گردشگری با رعایت اولویت‌های توسعه‌ای گردشگری در اسناد بالادستی اختصاص دهند.

متن قانونی پیشنهادی

موضوع: هماهنگی بین دستگاهی در اخذ مجوزهای مرتبط با طبیعت گردی

استدلال

به منظور تحقق «توسعه گردشگری»^۱ باید هماهنگی متناسب در عملکرد دستگاه‌ها مورد توجه قرار گیرد. چنانچه در بند «۱۳» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه نیز بر «بسیج تمامی امکانات و ظرفیت‌های کشور، دستگاه‌ها و نهادهای دولتی» تأکید شده است. در این میان، یکی از موضوعاتی که نیازمند هماهنگ‌سازی بین دستگاهی است «توسعه طبیعت گردی» می‌باشد. از یک سو، رعایت «ضوابط» سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری به جهت رسالت این سازمان در حفاظت از عرصه‌های منابع طبیعی ضروری است و از سوی دیگر، مسلماً دریافت «تأییدیه» از متولی اصلی گردشگری کشور یعنی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی نیز در خصوص طرح‌های «طبیعت گردی» به صورت خاص الزامی به نظر می‌رسد. از این رو، جهت ایجاد هماهنگی بین دستگاهی برای طرح‌های طبیعت گردی متن ذیل در همفکری با خبرگان حوزه تهیه گردید.

اجراء، نظارت و هرگونه تصمیم‌گیری برای طرح‌های طبیعت گردی واقع در عرصه‌های منابع طبیعی در چارچوب ضوابط فنی سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و با تأیید وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی انجام می‌پذیرد.

متن قانونی پیشنهادی

۱. اشاره شده در بند «۱۷» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه.

موضوع: بیمه

استدلال

در بند «۵» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۱۴۰۱/۶/۲۰) به‌وضوح بر حمایت‌های بیمه‌ای^۱ طی برنامه هفتم توسعه تأکید شده است. در این میان، یکی از اقشار فعال در حوزه گردشگری که باید مشمول حمایت‌ها از این دست قرار گیرند، راهنمایان گردشگری می‌باشند. این حمایت‌ها طی سال‌های اخیر از محل یارانه‌ها و تبصره «۱۴» قانون بودجه در اشتراک با گروه‌هایی همچون زنان سرپرست، رانندگان، قالببافان و غیره به‌صورت یکجا پرداخته شده و عدم پرداخت به‌موقع آن همواره محل بحث بوده است. بدین منظور، تأکید بر پرداخت تفکیکی و اختصاص سهم مشخص بیمه‌ای به این گروه از فعالین صنعت ضروری می‌نماید. بدین منظور، ضمن تأکید بر «سهم مشخص و تفکیکی» این اقشار، بر اختصاص اعتبارات این محل به صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری به‌عنوان ظرفیتی موجود در ذیل وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - متولی اصلی فعالان گردشگری و صنایع دستی - اشاره شده است. باید اشاره کرد که اختصاص اعتبارات بیمه‌ای به صندوق تخصصی، مسبوق به سابقه می‌باشد.^۲ این امر نه به مفهوم افزایش اعتبارات بیمه‌ای، بلکه به‌منظور مشخص‌سازی، تفکیک‌سازی و تخصصی کردن اولویت‌های انتخاب بیمه‌شوندگان از محل همان اعتبارات تخصصی پیشین است. دغدغه‌ای که از سوی بخش خصوصی طی سه سال اخیر همواره مطرح شده است.

به‌منظور حمایت از اقشار فعال در حوزه‌های گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی اعتبارات پوشش بیمه‌ای آنها با سهم مشخص و تفکیکی به‌صورت سالیانه از محل بودجه سنواتی به صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی اختصاص می‌یابد.

متن قانونی
پیشنهادی
بیمه

موضوع: شناسایی تأسیسات گردشگری در اختیار دستگاه‌ها

استدلال

برنامه‌ریزی دقیق در حوزه گردشگری زمانی ممکن خواهد بود که وضعیت تأسیسات گردشگری به‌وضوح در کشور مشخص باشد. تشخیص کمبود یا مازاد تأسیسات گردشگری در مناطق مختلف گردشگری کشور، نحوه مدیریت مکانی سفر در زمان‌های اوج سفر،^۳ اولویت‌دهی به سرمایه‌گذاران در تأسیسات گردشگری در مناطق مختلف و غیره همگی منوط به شناخت کافی از میزان تأسیسات فعال در صنعت گردشگری است. این در حالی است که به‌نظر شمار قابل توجهی از این تأسیسات در اختیار دستگاه‌های اجرایی و حاکمیتی بوده و آمار دقیقی از وضعیت آنها در کشور مشخص نیست. علاوه بر لزوم آگاهی از شمار تأسیسات در اختیار دستگاه‌ها به جهت انجام برنامه‌ریزی صحیح، نظارت، کیفیت‌بخشی و استانداردسازی خدمات نیز منوط به آگاهی از وضعیت موجود آنهاست. تا زمانی که از وجود یا عدم وجود تأسیسات فعال اطلاعات کافی در دسترس نمی‌باشد مسلماً نظارت بر آنها و رصد عملکرد آنها نیز غیرممکن خواهد بود. از این رو، حکم ذیل پیشنهاد می‌گردد:

به‌منظور برنامه‌ریزی دقیق برای توسعه سرمایه‌گذاری در گردشگری و اطلاع از ظرفیت تأسیسات موجود خدمت‌رسان به مسافران و گردشگران، دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام است موظف به ثبت اطلاعات تأسیسات خدماتی و رفاهی گردشگری تحت مالکیت خود در سامانه معرفی شده از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ظرف مدت ۶ ماه هستند. تبصره - تشخیص مصادیق تأسیسات و مؤسسات خدماتی و رفاهی گردشگری بر عهده وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی می‌باشد.

متن قانونی
پیشنهادی

۱. «استقرار نظام جامع تأمین اجتماعی مشتمل بر حوزه‌های امدادی، حمایتی و بیمه‌ای در سطوح پایه، مازاد و مکمل به‌منظور ارائه عادلانه خدمات».

۲. نظیر «صندوق اعتباری هنر» و «صندوق اعتباری حمایت از قهرمانان و پیشکسوتان ورزش کشور».

۳. پیک سفر

موضوع: تسهیلات ارزان سفر (دارای بار مالی)

استدلال

توجه به توسعه گردشگری همواره در اسناد بالادستی مختلف مورد تأکید بوده است. به عنوان مثال در بند «۹» سیاست‌های کلی اشتغال (ابلاغیه ۱۳۹۰) به «استفاده بهینه از ظرفیت‌های اقتصادی گردشگری» تأکید شده است. در الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت (ابلاغیه ۱۳۹۷)، «گسترش قطب‌های گردشگری» مورد توجه قرار گرفته است. در بند «۱۷» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۱۴۰۱/۶/۲۰) نیز مجدد ردپای توجه سیاست‌ها به توسعه گردشگری به چشم می‌خورد. از این منظر توجه به موضوع گردشگری به عنوان یکی از اولویت‌های مقام سیاستگذار در کشور بر کسی پوشیده نیست. در این میان، باید توجه داشت که برای توسعه گردشگری باید بر هر دو وجه آن - عرضه و تقاضای سفر - به صورت هم‌زمان توجه داشت. به عبارتی، همان‌گونه که سیاستگذار در پی تقویت کسب‌وکارهای عرضه‌کننده محصولات و خدمات گردشگری است نباید از تقویت تقاضای سفر نیز غافل گردد. تحریک تقاضای سفر در زمان کنونی از سه منظر اهمیتی مضاعف دارد؛ نخست، به نظر می‌رسد وضعیت معیشتی مردم افت داشته و به تبع تلقی سفر به عنوان کالایی ضروری برای عامه مردم غیر قابل توجیه است.

دوم، به نظر شیوع بیماری کرونا موجبات تضعیف وضعیت معیشتی و حذف سفر از سبد کالای خانواده شده است. سوم، سفر خود عاملی برای تقویت نشاط اجتماعی به شمار می‌رود. از این منظر، بسیاری از کشورها سعی در تعریف بسته‌های حمایتی سفر برای شهروندان خود داشته‌اند. از این رو، تعریف سازوکار حمایتی از سفر با اولویت اقشار ضعیف‌تر جامعه همچون زنان سرپرست خانوار، معلولان و غیره طی برنامه هفتم توسعه دور از ذهن نخواهد بود. علاوه بر این، از این سازوکار می‌توان در جهت تشویق فرزندآوری و ازدواج جوانان نیز بهره برد و خانواده‌های دارای سه فرزند و بالاتر و همچنین زوجها (در سال اول ازدواج) را دیگر گروه‌های در اولویت این بسته حمایتی قرار داد. در این میان، می‌توان برای مقصد سفر و همچنین شکل سفر نیز اولویت‌هایی در نظر گرفت. در این میان، سفرهای زیارتی و سفر به مقاصد گردشگری کمتر شناخته شده با توجه به رویکردهای حاکم در کشور می‌تواند در اولویت قرار گیرد.

بانک‌های دولتی مکلفند به منظور ایجاد نشاط اجتماعی و تحکیم نظام خانواده نسبت به ارائه تسهیلات بانکی ارزان قیمت در زمینه سفرهای داخلی در چارچوب مصوب هیئت وزیران با اولویت خانواده‌های دارای سه فرزند و بالاتر، زنان سرپرست خانوار، معلولان و زوج‌های جوان در سال اول ازدواج اقدام نمایند. سفر زیارتی و سفر به مناطق کمتر شناخته شده و روستاهای هدف گردشگری در ارائه تسهیلات در اولویت هستند.

متن قانونی
پیشنهادی

موضوع: توسعه گردشگری دریایی (دارای بار مالی)

استدلال

بنابه آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان جهانی مدیریت سواحل حدوداً ۲/۵ میلیون نفر در اقتصاد سواحل وابسته به گردشگری مشغول به فعالیت هستند. درآمد این افراد در حدود ۶۶ میلیارد دلار می‌باشد. گردشگری وابسته به دریا تولید ناخالصی حدود ۱۴۳ میلیارد دلار آمریکا را در برمی‌گیرد.^۱ در این میان، کشور ما نیز از ظرفیت قابل توجه خطوط ساحلی برای توسعه گردشگری برخوردار است. هفت استان کشور دارای خط ساحلی می‌باشند؛ چیزی در حدود ۵۰۰۰ کیلومتر.^۲ این در حالی است که به‌نظر جمهوری اسلامی ایران نتوانسته است به نسبت رقبا و کشورهای همسایه از ظرفیت‌های ساحلی خود برای تحقق اهداف توسعه‌ای گردشگری کشور بهره‌بردار. در عین حال، استفاده از این فرصت نیز در سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه (ابلاغیه ۱۴۰۱/۶/۲۰) مورد توجه می‌باشد. بند «۱۱» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، تحقق سیاست‌های آمایش سرزمین را با تأکید ویژه بر «دریا، سواحل، بنادر و آب‌های مرزی» مورد توجه قرار داده است.^۳ مسلماً توسعه گردشگری دریایی می‌تواند یکی از مصادیق قابل بحث در این زمینه به‌شمار رود. علاوه بر این، در سیاست‌های مختلف طرح شده در ویرایش نهایی سند آمایش سرزمین بر توسعه این کاربری از سواحل تأکید شده است.^۴ در این میان، به‌منظور توسعه گردشگری سواحل و دریایی بنابه بررسی‌ها و جلسات تخصصی انجام شده دو اقدام کلیدی ضروری به‌نظر می‌رسد:

الف) اسکله‌ها: مسلماً برای پهلوگیری کشتی‌های کروز (کشتی مسافربر تفریحی) از جمله اولویات تعبیه اسکله‌هایی متناسب برای کناره‌گیری این کشتی‌هاست.

ب) ایجاد سازه‌های قابل جابه‌جایی در اراضی مستحدث ساحلی: ممکن است برای اجرای طرح‌های گردشگری از سوی بخش غیردولتی، قسمتی از خدمات گردشگری در اراضی مستحدث ساحلی به‌منظور استفاده از منظر دریا واقع شود. در چنین صورتی با رعایت چندین شرط به‌منظور توسعه گردشگری باید مجوز لازم در این زمینه صادر گردد:

نخست: مجوز تنها به سازه‌های قابل جابه‌جایی و نه دائمی داده شود تا در صورت هرگونه صدمه به حریم ساحل امکان انتقال آن وجود داشته باشد. دوم: ارائه‌دهنده خدمات به عموم مردم باشد و با ایجاد انحصار موجبات عدم بهره‌مندی عامه را از منظر دریا سبب نگردد. سوم: به‌صورت «اجاره بلندمدت» باشد تا از یک سو، سرمایه‌گذاری و مداخله بخش غیردولتی را از نظر اقتصادی توجیه‌پذیر سازد و از سوی دیگر، انتقال کامل به جهت حفظ منفعت عامه صورت نپذیرد. ساز و کار این واگذاری‌ها باید توسط دو وزارتخانه میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی (متولی حوزه گردشگری) و جهاد کشاورزی (متولی مستحدثات ساحلی) تعیین گردد.

به‌منظور توسعه گردشگری دریایی و استفاده از ظرفیت‌های سواحل کشور:

۱. سازمان بنادر و دریانوردی مکلف است تأسیسات زیرساختی بنادر از جمله اسکله‌ها را با هدف بهره‌مندی در امر گردشگری در مناطق دارای اولویت ایجاد نماید.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این بند و نحوه تعیین اولویت مناطق ظرف ۶ ماه توسط وزارت راه و شهرسازی با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۲. ایجاد سازه‌های قابل جابه‌جایی در اراضی مستحدث ساحلی برای بهره‌برداری گردشگری و ارائه خدمات به عموم مردم به‌صورت اجاره بلندمدت با مجوز وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی مجاز می‌باشد.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارتخانه‌های میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی و جهاد کشاورزی ظرف مدت ۶ ماه تهیه و ابلاغ می‌گردد.

متن قانونی پیشنهادی

1. <https://coast.noaa>.
2. <https://www.irna.ir/news>
3. <https://www.irna.ir/news>

۴. «تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت‌های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب‌های مرزی».

۵. سیاست (۱۸۹) راهبرد (۱۷) ماده (۴):

«تجهیز زیرساخت‌ها و توسعه شبکه‌های یکپارچه گردشگری:

- محور گردشگری ساحلی - دریایی شمال از بندر ترکمن تا آستارا

- محور گردشگری ساحلی - دریایی خلیج فارس و دریای عمان از گواتر تا بندر ماهشهر».

سیاست (۲۰۸) راهبرد (۲۰) ماده (۴): «تعریف نقش خاص برای جزایر راهبردی در مجموعه نظام فعالیتی جزایر (توسعه فعالیت‌های دریامحور نظیر شیلات، انرژی‌های نو، گردشگری، تجارت، ترازیت، خدمات بندری، سوخت‌رسانی، ساخت و تعمیرات کشتی).

موضوع: تأمین زیرساخت پروژه‌های منتخب (دارای بار مالی)

استدلال

موضوع تأمین زیرساخت‌ها از جمله مسائل کلیدی گردشگری به‌شمار می‌رود، چراکه نبود زیرساخت‌های لازم همچون جاده، گازرسانی، تأمین برق، وجود سیستم دفع فاضلاب، اینترنت و غیره در مناطق گردشگری به‌ویژه روستاهای هدف گردشگری، به مفهوم عدم امکان توسعه این صنعت خواهد بود. از این جهت، موضوع تأمین زیرساخت‌های گردشگری که در قانون برنامه ششم توسعه^۱ مورد توجه بوده است باید در برنامه پیش رو با انجام اصلاحاتی ایقا گردد. علاوه بر آن، تکرار و تأکید موضوع «زیرساخت‌ها» در بندهای مختلف سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه همچون بندهای «۹»، «۱۰»^۲ و «۲۴»^۳ از یک سو و توجه به «توسعه گردشگری» در بند «۱۷» این سیاست‌ها از سوی دیگر، بر اهمیت توجه به موضوع تأمین زیرساخت‌های گردشگری صحنه می‌گذارد.

در این میان، باید توجه داشت که قید کلی «تأمین زیرساخت‌ها» بدون تعیین اولویت ممکن است به نتیجه مطلوب مورد نظر منتهی نگردد. از این جهت، می‌توان بر اساس اولویت‌های تعیین شده از سوی دستگاه اصلی متولی گردشگری و منطبق بر آمایش سرزمین - موضوع ماده (۱۱) سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه^۴ - به تأمین زیرساخت‌ها پرداخت. بدین صورت که ۳۰۰ مکان - محور دارای اولویت توسعه در گردشگری تعیین و در هر سال از برنامه، ۶۰ مورد توسط دستگاه‌های ذی‌ربط تأمین زیرساخت می‌گردند.

باید توجه داشت که حکم پیشنهادی حاضر را می‌توان در زمره چند طرح عظیم زیرساختی - موضوع بند «۹» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه^۵ - به‌شمار آورد که مبتنی بر آینده‌نگری می‌تواند به شکوفایی ظرفیت‌های اقتصاد گردشگری کمک نماید.

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با همکاری سازمان برنامه و بودجه مکلف است ۳۰۰ مکان - محور دارای اولویت در راستای توسعه گردشگری در کشور را منطبق بر سند آمایش سرزمین طی برنامه تعیین نماید به‌نحوی که در هر سال از اجرای برنامه ۶۰ اولویت توسعه یابد. دستگاه‌های مربوطه اعم از وزارتخانه‌های راه و شهرسازی، نیرو، ارتباطات و فناوری اطلاعات و نفت مکلف به تأمین زیرساخت‌ها برای اولویت‌های منتخب می‌باشند.

متن قانونی پیشنهادی

۱. جزء «۳» بند «الف» ماده (۱۰۰): «ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز مناطق گردشگری از قبیل راه، خدمات رفاهی و اقامتی، استفاده از ظرفیت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری، واگذاری تسهیلات ارزان‌قیمت و سایر اقدامات حمایتی در قالب بودجه سنواتی».
۲. «اجرای چند طرح عظیم اقتصادی ملی، پیشران، زیرساختی، روزآمد و مبتنی بر آینده‌نگری».
۳. «فعال‌سازی مزیت‌های جغرافیایی - سیاسی و تبدیل جمهوری اسلامی ایران به مرکز مبادلات و خدمات تجاری، انرژی، ارتباطات و حمل‌ونقل با روان‌سازی مقررات و ایجاد و توسعه زیرساخت‌های لازم».
۴. «تقویت زیرساخت‌ها و بهینه‌سازی سازوکارهای عمومی و دستگاهی برای مصون‌سازی و ارتقای تاب‌آوری در قبال تهدیدات، به‌ویژه تهدیدات سایبری، زیستی، شیمیایی و پروتویی با اولویت پدافند غیرعامل».
۵. «۱۱- تحقق سیاست‌های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت‌های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب‌های مرزی».
۶. «اجرای چند طرح عظیم اقتصادی ملی، پیشران، زیرساختی، روزآمد و مبتنی بر آینده‌نگری».

موضوع: جایزه صادراتی (دارای بار مالی)

استدلال

همواره گردشگری به عنوان یکی از صنایع صادرات غیرنفتی به لحاظ پتانسیل بالا در جذب درآمدها مورد توجه می‌باشد. چنانچه علی‌رغم شیوع بیماری کووید-۱۹ و متضرر شدن حجم قابل توجهی از فعالین صنعت، تنها در سال ۲۰۲۱ بنابه گزارش سازمان جهانی جهانگردی درآمدهای صادراتی بین‌المللی ناشی از گردشگری برابر با ۷۰۰ میلیارد دلار بوده است.^۱ روند احیای گردشگری پس از این پاندمی نیز نشان می‌دهد که تقریباً تا سال ۲۰۲۴ درآمدزایی گردشگری به وضعیت پیشین خود باز خواهد گشت.^۲ از این رو، بسیاری از کشورها در تکاپوی تشویق هر چه بیشتر فعالین گردشگری برای بازگرداندن وضعیت صنعت گردشگری به حالت پیشین، دست به اقدامات حمایتی متعدد زده‌اند. یکی از راهکارهای موجود ارائه پاداش‌های نقدی به آن دسته از فعالینی است که به توسعه هر چه بیشتر گردشگری کمک می‌نمایند. به عنوان مثال در کشور هنگ کنگ بیش از ۱,۳۵۰ آژانس مسافرتی موجود در این کشور یارانه‌های حدود ۱۰ هزار تا ۲۵ هزار دلار آمریکایی برای کمک به توسعه سفر دریافت کرده‌اند. علاوه بر این، هر کارمند آژانس مسافرتی و راهنمای تور معتبر نیز می‌تواند یارانه‌ای معادل ۶۴۵ دلار آمریکا بدین منظور دریافت نماید.^۳

در خصوص کشور ما نیز توجهات به سمت گردشگری است. چنانچه سیاستگذاران کلان کشور بر اهمیت گردشگری در توسعه اقتصادی کشور در اسناد بالادستی متعدد اذعان داشته‌اند. در اخیرترین آنها یعنی سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، مقام معظم رهبری (مدظله) با تأکید بر «توسعه گردشگری» در بند «۱۷» ام، بر اولویت این صنعت صحنه گذاشته‌اند. علاوه بر این، سهم پایین کشور از گردشگران خارجی در کشور، نشان از عدم توجه کافی به صادرات گردشگری در سال‌های اخیر دارد. شیوع بیماری کووید-۱۹ نیز خود تنها طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۱۹ (آغاز اپیدمی) حدود ۸۶ درصد دریافتی‌های گردشگران خارجی را در کشور بافول مواجه ساخته است. بدین جهت، توجه جدی هم بر احیای سفر و هم استفاده هر چه بیشتر از ظرفیت‌های صادراتی موجود در این صنعت با توجه به بحران به وجود آمده و تأکید سیاستگذاران کشور بر اولویت گردشگری باید مدنظر قرار گیرد. استفاده از سیاست‌های تشویقی برای فعالین این صنعت در این زمینه می‌تواند اثربخش باشد. یکی از سازوکارهای حمایتی مسبوق به سابقه در زمینه صادرات در کشور، استفاده از «جایزه صادراتی» است.^۴ از این جهت، تعریف سازوکار حمایتی برای ارائه چنین مشوق‌هایی به آن دسته از فعالین صنعت که به ورود مسافران خارجی به کشور کمک کرده و موجبات ارزآوری بیشتر به کشور را فراهم می‌کنند، طی برنامه هفتم توسعه باید مورد توجه قرار گیرد.

وزارت صمت مکلف است طی ۶ ماه سازوکار مربوط به اعطای جایزه صادراتی به واردکنندگان گردشگر از کشورهای هدف را با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تعیین نماید.

متن قانونی
پیشنهادی

۱. در پیش از شیوع بیماری کووید-۱۹ یعنی سال ۲۰۱۹ همین شاخص حتی بیشتر و معادل ۱/۷ تریلیون دلار بود.
۲. ر.ک: ۱۳ <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism>
۳. ر.ک: گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با شماره مسلسل ۱۸۱۸۵ و عنوان «بررسی راهکارهای بهبود وضعیت گردشگری در مواجهه با کرونا».
۴. ر.ک: مصوبه شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی در خصوص «تخاذ تصمیماتی در خصوص چگونگی پرداخت جوایز و مشوق‌های صادراتی» (مصوب ۱۳۸۵/۴/۱۴)

موضوع: تعریف وظیفه جدید برای شرکت مادر تخصصی ایرانگردی و جهانگردی (بار مالی دارد)

استدلال

با توجه به همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ طی دو سال اخیر، صنایع مختلف از جمله صنایع خدماتی به شدت آسیب دیده‌اند. در این میان، صنعت گردشگری یکی از صنایع خدماتی است که بیشترین خسارات را متحمل شده است. در کشور ما نیز آمارها حکایت از آسیب‌های جدی بر بدنه گردشگری دارد تا جایی که بنابه گزارش شورای جهانی سفر و گردشگری تنها در سال اول شیوع بیماری کووید-۱۹، درآمدهای حاصل از گردشگری ورودی به کشور در حدود ۸۶ درصد و درآمد حاصل از گردشگری داخلی حدود ۴۴ درصد، کاهش یافت. علاوه بر این، براساس آخرین استعلام انجام شده از وزارت میراث فرهنگی و گردشگری با شیوع ویروس کووید-۱۹ در مجموع ۸۷،۵۲۵ نفر در حوزه گردشگری شغل خود را از دست داده‌اند و ۲۰۷،۱۴۳ میلیارد ریال به تأسیسات گردشگری خسارت وارد شده است.^۱ این خسارت‌ها در حالی است که براساس نظر سنجی انجام شده توسط سازمان جهانی جهانگردی، بازگشت به وضعیت عادی پیش از شیوع بیماری در صنعت گردشگری تا سال ۲۰۲۴ به درازا خواهد کشید. بر این اساس و با توجه به مستندات اشاره شده در گزارش «بررسی راهکارهای بهبود وضعیت گردشگری در مواجهه با کرونا» در این مرکز، بسیاری از کشورها سعی در تعبیه سازوکارهای حمایتی از فعالین گردشگری حوزه خود داشته‌اند تا بدین طریق احیای این صنعت و انتفاع بیشتر از قبل آن را تسریع بخشند. یکی از سازوکارهای یاد شده، ایجاد ساختارهای حمایتی از فعالین بخش خصوصی صنعت می‌باشد. باید توجه داشت راه‌اندازی این ساختارها همانند صندوق بیمه کشاورزی در کشور ما و در صنایع دیگر نیز مرسوم بوده است. بدین جهت، پیشنهاد تعریف وظیفه‌ای جدید برای شرکت مادر تخصصی ایرانگردی و جهانگردی در این خصوص دور از ذهن نخواهد بود.

به منظور اعمال اقدامات حمایتی از فعالین صنعت گردشگری اعم از جبران خسارات ناشی از حوادث و بحران‌ها، تشویق سرمایه‌گذاری با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته و محروم، حمایت از طرح‌های خلاقانه گردشگری مبلغ ده هزار میلیارد ریال در قالب قانون بودجه سالیانه کل کشور به شرکت مادر تخصصی توسعه ایرانگردی و جهانگردی اختصاص می‌یابد. وجوه قانونی مأخوذه بابت صدور یا تمدید مجوز فعالیت از تأسیسات و کنشگران صنعت گردشگری، جرائم قانونی، تعرفه رسیدگی به شکایات، کمک‌های بلاعوض و سایر منابع مالی قانونی به حساب شرکت مزبور واریز شده و در راستای اهداف مندرج در صدر این ماده هزینه می‌شود. صدور ضمانتنامه‌های مالی جهت تأسیسات گردشگری از طریق شرکت یادشده قابل انجام است.

متن قانونی پیشنهادی

موضوع: اجازه دریافت کمک از سازمان‌های بین‌المللی

استدلال

براساس اصل هشتم قانون اساسی «گرفتن و دادن وام یا کمک‌های بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد». در این میان، سازمان‌های بین‌المللی همچون کمیته همکاری اقتصادی و تجاری کشورهای اسلامی (کومسک)، آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایگاه)، سازمان همکاری‌های منطقه حاشیه اقیانوس هند (ایورا)، اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (آ.س.آن) سازمان همکاری‌های اقتصادی (ا.کو) حاضر به ارائه کمک در حوزه‌هایی نظیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی هستند. از این جهت حکم پیشنهادی ذیل در راستای بهره‌مندی از ظرفیت‌های سازمان‌های یاد شده می‌باشد:

به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اجازه داده می‌شود کمک‌های بلاعوض اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی را برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای، زیربنایی، مطالعاتی و پژوهشی در حوزه میراث فرهنگی دریافت نماید. درآمد مذکور پس از واریز به خزانه به‌عنوان درآمد اختصاصی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی محسوب می‌شود. وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است گزارش عملکرد و نحوه هزینه‌کرد کمک‌های دریافتی را هر ۶ ماه یکبار به کمیسیون فرهنگی مجلس و سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه نماید.

متن قانونی پیشنهادی

۱. رک: گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با شماره مسلسل ۱۸۱۸۵ و عنوان «بررسی راهکارهای بهبود وضعیت گردشگری در مواجهه با کرونا».

موضوع: الحاق به شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان

استدلال

رویکرد غالب کشور هم در سیاستگذاری کلان کشور و هم در سطح اجرا به سمت وسوی کاربرد هر چه بیشتر از ظرفیت‌های «دانش بنیان» معطوف شده است. چنانچه سال جاری از طرف مقام معظم رهبری (مدظله) در کشور سال «تولید، دانش بنیان و اشتغال آفرین» نامیده شد. در این میان، با توجه به تعریف ارائه شده در «سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم» (ابلاغیه ریاست جمهوری ۱۴۰۰/۴/۹)، صنایع فرهنگی در ارتباط تنگاتنگ با موضوع دانش بنیان می‌باشد: «صنایع فرهنگی که بعضاً با عنوان صنایع خلاق شناخته می‌شوند گونه‌های از صنعت هستند که به خلق ایده، تولید و توزیع محصولات و خدماتی می‌پردازند که ماهیت فرهنگی دارند. این صنایع عمدتاً با قابلیت دانش بنیان و مبتنی بر خلاقیت، مهارت، نوآوری و فناوری هستند و نوعاً از طریق حق نشر و مالکیت معنوی مورد حمایت قرار می‌گیرند»^۱.

در این میان، مصادیق متعددی برای صنایع خلاق در سطح جهانی مورد توجه می‌باشد که حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از جمله آنها به شمار می‌روند. در سطح ملی نیز معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری - متولی اصلی حوزه دانش بنیان در کشور - سه حوزه یاد شده را در ذیل دسته اصلی «صنایع فرهنگی، صنایع خلاق و علوم انسانی و اجتماعی»^۲ جای می‌دهد.

جالب توجه است که اگر چه به بدیع بودن موضوع دانش بنیان‌ها در کشور، قانونگذار به تدوین قوانینی در این زمینه مبادرت ورزیده است، اما هم در سازوکارهای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی و هم در کلیدی‌ترین جایگاه ارائه تسهیلات و حمایت‌های مالی از فعالان دانش بنیان (صندوق نوآوری و شکوفایی) اثری از دو دستگاه اصلی مرتبط با صنایع خلاق یعنی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی دیده نمی‌شود.^۳ نگاهی به مفاد قانون اخیرالتصویب «قانون تولید دانش بنیان» (مصوب ۱۴۰۱/۲/۳۱) به خوبی مؤید این موضوع است:

● **عدم نقش آفرینی وزارتخانه‌های اصلی صنایع خلاق (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) در «شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان»:** براساس جزء «۱» بند «الف» ماده (۸) این قانون «شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان» متشکل از رئیس جمهور (رئیس شورا)، معاون علمی و فناوری رئیس جمهور (نایب رئیس شورا)، وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، وزیر صنعت، معدن و تجارت، وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزیر امور اقتصادی و دارایی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزیر جهاد کشاورزی و چهار نفر از اعضای کمیسیون‌های آموزش، تحقیقات و فناوری، صنایع و معادن، اقتصادی و کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست به انتخاب مجلس شورای اسلامی به‌عنوان ناظر می‌باشد!

● **عدم عضویت وزارتخانه‌های اصلی صنایع خلاق (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) در «صندوق نوآوری و شکوفایی»:** براساس بند «ت» ماده (۸) این قانون شورای فناوری و تولیدات دانش بنیان در نقش هیئت امنای «صندوق نوآوری و شکوفایی» ایفای نقش خواهند کرد. باید توجه داشت که براساس ماده (۶) آخرین اساننامه صندوق یادشده، حمایت‌های مالی موضوع فعالیت‌های دانش بنیان تنها براساس مصوبات این هیئت امنای می‌باشد.

از این جهت، عضویت دو وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و همچنین وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در «شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان» ضروری به نظر می‌رسد.

علاوه بر این، با مراجعه‌ای کوتاه به سایت مرکز شرکت‌های دانش بنیان می‌توان دریافت که صنایع خلاق فرهنگی کمتر مورد توجه قرار گرفته شده است. چنانچه از ۷۴۵۹ شرکت دانش بنیان مورد اشاره در این سایت تنها ۲۲ شرکت از نوع «دانش بنیان صنایع فرهنگی، خلاق و علوم انسانی و اجتماعی» هستند. این در حالی است که براساس داده‌های جهانی تنها طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۷ ۲۰ صنایع فرهنگی و خلاق بالغ بر ۲۲۵۰ میلیارد دلار (حدوداً ۳ درصد از کل تولید ناخالص داخلی جهان) را تشکیل و برای حدود ۲۹ میلیون نفر (یک درصد از جمعیت جهان) شغل ایجاد کرده‌اند.^۴ ظرفیتی که نباید از آن چشم‌پوشی کرد. از این جهت، تخصیص درصدی مشخص از حمایت‌های مالی و تسهیلات در زمینه دانش بنیان‌ها به صنایع خلاق می‌تواند به تحقق منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در این زمینه کمک کند.

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به ترکیب اعضای شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان، موضوع جزء «۱» بند «الف» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب ۱۴۰۱/۲/۳۱ اضافه می‌گردند. حداقل ۱۵ درصد از تسهیلات و کمک‌های صندوق نوآوری و شکوفایی و اعتبارات مندرج در قانون بودجه سالیانه در زمینه فعالیت‌های دانش بنیان به فعالیت‌های صنایع خلاق اعم از فعالیت‌های مرتبط با فرهنگ و هنر، گردشگری، صنایع دستی و میراث فرهنگی اختصاص خواهد یافت.

متن قانونی
پیشنهادی

۱. جزء «۱» ماده (۱) سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم.

۲. ر. ک: سایت رسمی مرکز شرکت‌های دانش بنیان <https://daneshbonyan.isti.ir>

۳. اگر «طرح حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات خلاق و تجاری‌سازی فناوری‌های نرم» در مجلس شورای اسلامی مطرح شده است، اما بنابه نظر کارشناسان بهتر است نه طرحی جدید در زمینه صنایع خلاق، بلکه اصلاحیه بر قوانین مرتبط با موضوع دانش بنیان در سال‌های اخیر مدنظر قانونگذار قرار گیرد. جهت مطالعه بیشتر به گزارش تهیه شده در این مرکز تحت عنوان طرح حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات خلاق و تجاری‌سازی فناوری‌های نرم» به شماره مسلسل ۱۸۴۰۱ مراجعه شود.

۴. «ماده (۶) - حمایت‌های مالی صندوق شامل انواع کمک بلاعوض، یارانه، ارائه تسهیلات، پرداخت تمام یا بخشی از سود تسهیلات و جرائم متعلقه، انواع خدمات ضمانتنامه و مشارکت و سرمایه‌گذاری در طرح‌های نوآوری و فناوری با استفاده از سپرده‌گذاری، جذب و هدایت منابع بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و صندوق‌ها در راستای اهداف و وظایف و اختیارات صندوق خواهد بود که به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم براساس مصوبات هیئت امنای ارائه نماید».

۵. ر. ک: گزارش تهیه شده در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «طرح حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات خلاق و تجاری‌سازی فناوری‌های نرم» به شماره مسلسل ۱۸۴۰۱.

استدلال

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در هر صنعتی منوط به دسترسی به موقع به آمار و اطلاعات صحیح و دقیق در آن صنعت می‌باشد. در عرصه نظارت نیز اوضاع به همین منوال است؛ تا زمانی که اطلاعات کافی در دسترس نباشد نمی‌توان با اطمینان سخن از تحقق اهداف به میان آورد. این در حالی است که سال‌هاست در حوزه گردشگری دولتمردان از اعداد و ارقامی متفاوت و بعضاً متناقض در پیشروی صنعت گردشگری کشور استفاده می‌کنند که مبنای سنجش آنها نامشخص بوده و مورد انتقاد خبرگان امر قرار گرفته است. حال آنکه در کنفرانس اتاوا در سال ۱۹۹۱ برای اولین بار حرف از ابزاری به نام «حساب‌های اقماری گردشگری» به میان آمد. ابزاری که از ۱۰ جدول تشکیل شده و با تعریف نحوه احتساب شاخص‌های کلیدی در اقتصاد گردشگری نظیر مخارج گردشگری درون مرزی، مخارج گردشگری محلی، مخارج گردشگری برون مرزی، مصرف گردشگری داخلی، ارزش افزوده ناخالص مستقیم گردشگری، میزان اشتغال در صنایع مرتبط با گردشگری و غیره سنجش آثار این صنعت به شیوه‌ای واحد و مشترک را میسر می‌سازد. استفاده از چنین چارچوب آماری موجب می‌گردد تا داده‌هایی مستدل با امکان قیاس با آثار اقتصادی سایر صنایع و همچنین آثار گردشگری در سایر کشورها مهیا گردد.^۱ کشور ما نیز از سال ۱۳۸۱ مترصد برقراری این حساب‌ها در کشور بوده است؛ هدفی که تاکنون محقق نگردید. در این میان، متولی اصلی تهیه این حساب‌ها وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در نظر گرفته شده، ولی دریافت اعتبارات توسط این دستگاه طی سال‌های متمادی نتیجه مشهودی در بر نداشته است.

نظر به بند «۲۰» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه بر «شتاب‌بخشی بیشتر در زمینه اطلاعاتی» می‌توان تهیه حساب‌های اقماری گردشگری را از جمله اولویت‌ها به‌شمار آورد. علاوه بر اینکه، سند راهبردی توسعه گردشگری به‌عنوان سند روشن‌گر مسیر توسعه گردشگری در کشور بر این مهم تأکید داشته است.^۲ در این میان، با توجه به تجربه ناکامی عملی وزارتخانه در تهیه چنین حساب‌هایی، ورود مرکز آمار ایران به موضوع - به‌عنوان متولی اصلی تهیه آمار در کشور - منطقی به نظر می‌رسد. در این خصوص می‌توان از ظرفیت قانونی ماده (۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶)^۳ بهره برد.

به‌منظور ایجاد شفافیت و دسترسی پذیری به آمار دقیق و قابل اتکا در زمینه گردشگری مرکز آمار ایران عطف به ماده (۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ مکلف است جداول حساب‌های اقماری گردشگری در کشور را تا پایان سال اول برنامه با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تهیه و منتشر نماید.

متن قانونی پیشنهادی

۱. برای کسب اطلاعات بیشتر در خصوص حساب‌های اقماری گردشگری، مفاهیم مرتبط با آن و پیشینه در داخل و خارج از کشور به گزارش تهیه شده در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «بررسی کاربرد حساب‌های اقماری در سیاست‌گذاری گردشگری» به شماره مسلسل ۱۳۷۳۳ مراجعه فرمایید.
۲. بند «۱» اقدامات اساسی: «یکپارچه‌سازی نظام آماری گردشگری».
۳. «مرکز آمار ایران موظف است برنامه ملی آماری کشور موضوع ماده (۵۴) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران را طوری تهیه کند که براساس آن اطلاعات آماری مورد نیاز برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران در ایران در پایگاه اطلاعات آماری کشور به شکل مستمر و روزآمد ارائه گردد.
اطلاعات آماری مورد نیاز سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی که باید به شکل مستمر در این پایگاه منتشر شود، توسط شورای گفتگو تعیین می‌شود».

موضوع: جبران اعمال محدودیت‌ها در بافت‌های فرهنگی - تاریخی

استدلال

بر اساس ماده (۸) «قانون مدیریت خدمات کشوری»، حفاظت از میراث فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۸۶/۷/۸) از جمله وظایف حاکمیتی به‌شمار می‌رود؛ به عبارت دیگر، حفظ آثار تاریخی بر عهده دولت است. در این میان، حفاظت از آثار ارزشمند منقول و غیرمنقول فرهنگی - تاریخی به‌صورت خاص به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی واگذار شده است.^۱ در این راستا، دو سازوکار کلیدی با اعمال قوانین و ضوابط خاص در زمینه حفاظت از میراث غیرمنقول از سوی این وزارتخانه قابل پیگیری است:

● **ثبت آثار غیرمنقول:** بر اساس بند «۶» ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۶۷/۲/۱)، ثبت آثار غیرمنقول در فهرست آثار ملی و بین‌المللی بر عهده وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی می‌باشد.^۲ طبق قوانین موجود، آثار غیرمنقول متعلق به «تا اختتامیه دوره سلسله زنده»^۳ و همچنین «آثار واجد اهمیت از نظر تاریخی یا شئون ملی صرف نظر از تاریخ ایجاد یا پیدایش»^۴ می‌توانند به‌عنوان اثر ملی به ثبت برسند. در این میان، به‌منظور حمایت از این آثار قوانین بازدارنده‌ای در زمینه‌هایی همچون ساخت‌وساز،^۵ مرمت یا تعمیر، تغییر، تجدید و توسعه ابنیه یا تزئینات،^۶ تغییر کاربری برخلاف شئون اثر و بدون مجوز از وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی^۷ و تملک و معامله بدون اجازه دولت نسبت به مصالح و مواد متعلقه به ابنیه^۸ در کشور در نظر گرفته شده است.

● **حریم آثار غیرمنقول:** بر اساس بند «۱۲» ماده (۳) قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۶۷/۲/۱)، تعیین حریم و ضوابط برای آثار تاریخی غیرمنقول بر عهده وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است.^۹ مقصود از حریم بنا «نواحی اطراف یک اثر فرهنگی، تاریخی، طبیعی ملی یا جهانی که همراه با ضوابط و مقررات قانونی با هدف محافظت مؤثر از آن اثر و حمایت‌های قانونی به‌عنوان لایه‌های حفاظتی (منظری، ساختاری، عملکردی) بر روی نقشه، مشخص می‌شود»^{۱۰} می‌باشد. اقدام به عملیات در این حریم از سال ۱۳۰۹ تاکنون^{۱۱} همواره با محدودیت روبه‌رو بوده است.

از این رو، ساکنین آثار ثبتی و همچنین حریم آنها با برخی محدودیت‌ها روبه‌رو خواهند بود. این امر موجب شده تا تقابلی جدی در میان حقوق عمومی و خصوصی شکل گیرد تا جایی که برخی از افراد در پی خروج از ثبت آثار خود برآمده‌اند.^{۱۲} از این رو، جبران محدودیت‌های اعمال شده، ایده‌ای می‌باشد که به‌منظور حمایت بیشتر از ساکنین بافت‌های فرهنگی - تاریخی که غالباً در قسمت‌های محروم‌تر شهری واقع هستند همواره محل بحث بوده است. بدین منظور، قانونگذار در ماده (۱۱) قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی (مصوب ۱۳۹۸/۴/۱۲) بر «تکلیف دولت در تعیین مقررات مربوط به طرح‌های توسعه و عمران، تدابیر و اقدامات جبران محدودیت‌های اعمال شده از قبیل تراکم در خصوص املاک واقع در محدوده بافت‌های تاریخی - فرهنگی» تأکید نمود. این در حالی است که به‌نظر تاکنون سازوکارهای متنوع و مطلوبی در این زمینه مورد پیگیری قرار نگرفته است. علاوه بر این، ماده مورد بحث با تکلیف این موضوع به «دولت» و عدم تدقیق در زمینه دستگاه/دستگاه‌های متولی، پیاده‌سازی آن را با ابهام روبه‌رو ساخته است. از سوی دیگر، باید توجه داشت که لزوماً یک اثر تاریخی ثبت شده در «بافت تاریخی - فرهنگی» واقع نمی‌باشد و باید در صورت در نظرگیری سازوکارهای جبران در بافت‌ها در زمینه تک‌بناها نیز اقدامات مشابهی را مورد پیگیری قرار داد. در این میان، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به‌عنوان متولی اصلی در زمینه حفاظت از میراث باید مسئولیت این سازوکارها را بر عهده گیرد. دستگاه‌های دیگری همچون وزارت راه و شهرسازی، وزارت کشور و سازمان برنامه و بودجه به‌عنوان همکار و برای نیل به سازوکارهای پیشنهادی برای جبران محدودیت‌ها می‌توانند نقش آفرینی نمایند. علاوه بر این، باید توجه داشت که اعمال این حمایت‌ها باید معطوف به معیارهای مشخصی باشد تا منابع به اولویت‌های اختصاص یافته و از بروز هرگونه سوءاستفاده احتمالی در این زمینه جلوگیری گردد. معیارهایی از جمله:

- **اهمیت اثر ثبت شده:** مسلمانان به این‌که ارزش اثر ثبتی به چه میزان می‌باشد، میزان حمایت‌ها و نوع حمایت‌ها می‌تواند متفاوت در نظر گرفته شود.
- **سابقه ثبت اثر:** میزان حمایت‌ها از مالکانی که پیش از ثبت بنا ملک را خریداری کرده‌اند (خواه خود ملک یا ملکی در حریم اثر ثبتی) باید از حمایت‌ها از مالکانی که پس از ثبت ملک را خریداری کرده‌اند متفاوت باشد. به عبارت دیگر، مسلمانان مالکی که بعد از ثبت اقدام به خرید ملک کرده است از محدودیت‌های موجود اطلاع داشته و با توجه به شرایط اقدام بدین عمل کرده است. اما مالکی که قیمت ملک خریداری شده آن به‌واسطه ثبت ملکی در مجاورت خود بعد از ثبت دچار محدودیت در ساخت‌وساز می‌گردد عملاً از این محل متضرر خواهد بود.
- **موقعیت قرارگیری:** مسلمانان نوع برخورد با املاکی که در موقعیت حریم با درجات مختلف و در نتیجه در معرض اعمال محدودیت‌های متفاوت هستند نباید به یک شیوه پیش‌بینی گردد.

۱. رج: بند «ج» ماده واحده قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی (مصوب ۱۳۶۴/۱/۱۰): «بررسی، شناسایی، ثبت و حفاظت از آثار ارزشمند منقول و غیرمنقول فرهنگی - تاریخی کشور».

۲. «ثبت آثار ارزشمند منقول و غیرمنقول فرهنگی - تاریخی کشور در فهرست آثار ملی و فهرست‌های ذی‌ربط».

۳. رج: ماده (۱) «قانون راجع به حفظ آثار ملی» (مصوب ۱۳۰۹/۸/۱۲): «کلیه آثار صنعتی و ابنیه و اماکنی که تا اختتام دوره سلسله زنده در

مملکت ایران احداث شده اعم از منقول و غیرمنقول با رعایت ماده (۳) این قانون می‌توان جزء آثار ملی ایران محسوب داشت و در تحت حفاظت و نظارت دولت می‌باشد».

۴. رج: ماده واحده «قانون ثبت آثار ملی»: «به وزارت فرهنگ اجازه داده می‌شود علاوه بر آثار مشمول قانون حفظ آثار ملی مصوب آبان‌ماه ۱۳۰۹ آثار غیرمنقولی را که از نظر تاریخی یا شئون ملی واجد اهمیت باشد، صرف‌نظر از تاریخ ایجاد یا پیدایش آن با تصویب شورای عالی فرهنگ و هنر در عداد آثار ملی مذکور در قانون مزبور به ثبت برساند. آثار مذکور در این ماده مشمول کلیه قوانین و مقررات مربوط به آثار ملی خواهد بود».

۵. ماده (۵۵۸) قانون مجازات اسلامی: «هر کس به تمام یا قسمتی از ابنیه، اماکن، محوطه‌ها و مجموعه‌های فرهنگی تاریخی یا مذهبی که در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است، یا تزئینات، ملحقات تأسیسات، اشیاء و لوازم و خطوط و نقوش منسوب یا موجود در اماکن مذکور، که مستقلاً نیز واجد حیثیت فرهنگی - تاریخی یا مذهبی باشد، خرابی وارد آورد علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس از یک الی ۱۰ سال محکوم می‌شود».

۶. ماده (۵۶۴) قانون مجازات اسلامی: «هر کس بدون اجازه سازمان میراث فرهنگی و برخلاف ضوابط مصوب اعلام شده از سوی سازمان مذکور به مرمت یا تعمیر، تغییر، تجدید و توسعه ابنیه یا تزئینات اماکن فرهنگی - تاریخی ثبت شده در فهرست آثار ملی مبادرت نماید، به حبس از ۶ ماه تا دو سال و پرداخت خسارت وارده محکوم می‌گردد».

۷. ماده (۵۶۶) قانون مجازات اسلامی: «هر کس نسبت به تغییر نحوه استفاده از ابنیه، اماکن و محوطه‌های مذهبی فرهنگی و تاریخی که در فهرست آثار ملی ثبت شده‌اند، برخلاف شئون اثر و بدون مجوز از سوی سازمان میراث فرهنگی کشور، اقدام نماید علاوه بر رفع آثار تخلف و جبران خسارت وارده به حبس از سه ماه تا یکسال محکوم می‌شود».

۸. بند «ج» ماده (۶) قانون راجع به حفظ آثار ملی (مصوب ۱۳۰۹/۸/۱۲): «تملك و معامله بدون اجازه دولت نسبت به مصالح و مواد متعلقه به ابنیه مذکور در فهرست آثار ملی».

۹. «تعیین حریم بناها، مجموعه‌ها، محوطه‌ها و تپه‌های تاریخی ثبت شده و ضوابط خاص معماری و طراحی داخل حریم».

۱۰. بند «ث» ماده (۱) قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی (مصوب ۱۳۹۸/۴/۱۲).

۱۱. رج: بند «ب» ماده (۶) «قانون راجع به حفظ آثار ملی» (مصوب ۱۳۰۹/۸/۱۲): «اقدام به عملیاتی در مجاورت آثار ملی که سبب تزلزل بنیان یا تغییر صورت آنها شود».

۱۲. ماده (۶-۵) قانون مجازات اسلامی: «هر کس بدون اجازه از سازمان میراث فرهنگی کشور، یا با تخلف از ضوابط مصوب و اعلام شده از سوی سازمان مذکور در حریم آثار فرهنگی - تاریخی مذکور در این ماده مبادرت به عملیاتی نماید که سبب تزلزل بنیان آنها شود، یا در نتیجه آن عملیات به آثار و بناهای مذکور خرابی یا لطمه وارد آید، علاوه بر رفع آثار تخلف و پرداخت خسارت وارده به حبس از یک تا سه سال محکوم می‌شود».

۱۳. رج: گزارش تهیه شده در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «آسیب‌شناسی جایگاه دیوان عدالت اداری در خروج آثار تاریخی و فرهنگی از فهرست آثار ملی ثبت شده» به شماره مسلسل ۱۷۸۲۷.

متن قانونی پیشنهادی

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با همکاری وزارت راه و شهرسازی، وزارت کشور و سازمان برنامه و بودجه مکلف است نسبت به تهیه تمهیدات قانونی لازم در مورد نحوه جبران محدودیت‌های اعمال شده در خصوص املاک ثبت شده ملی و بین‌المللی واقع در حرایم آثار ثبت شده و محدوده بافت‌های تاریخی - فرهنگی بر حسب اهمیت اثر، سابقه ثبت و موقعیت استقرار تا پایان سال اول برنامه اقدام کند.

موضوع: لغو عوارض تغییر کاربری ابنیه تاریخی به تأسیسات گردشگری (دارای بار مالی)

استدلال

از جمله الزامات اولیه در توسعه گردشگری - هدف تعریف شده در بند «۱۷» سیاست‌های برنامه هفتم توسعه - دسترسی به زیرساخت‌های مناسب می‌باشد. در این میان، در کشور بناهای تاریخی وجود دارد که در حال تخریب بوده و به دلیل عدم بهرهوری مناسب تمایلی از سوی سرمایه‌گذاران برای احیا و مرمت این بناها وجود ندارد. در این وضعیت، می‌توان با تعریف کاربری گردشگری برای بناهای یادشده از یک سو، از تخریب تدریجی این سرمایه‌های ملی جلوگیری و از سوی دیگر، بدون صرف هزینه برای ساخت اقامتگاه‌های جدید از ظرفیت‌های بناهای تاریخی برای تأمین اقامتگاه‌های گردشگری در کشور بهره برد. علاوه بر این، اقبال روزافزونی را نیز برای اقامتگاه‌هایی بدین سبک - استفاده از بناهای تاریخی - در کشور شاهد هستیم. در این میان، یکی از موانع موجود به‌زعم سرمایه‌گذاران دریافت عوارض تغییر کاربری به گردشگری می‌باشد. از این منظر، حذف دریافت این عوارض می‌تواند مشوقی مؤثر در این زمینه به‌شمار رود. البته مسلماً امکان تغییر کاربری این بناها به گردشگری و قابلیت تبدیل شدن به تأسیسات گردشگری به‌لحاظ استانداردهای اقامتگاهی باید از سوی دستگاه متولی امر - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - مورد تأیید قرار گیرد. یکی دیگر از معافیت‌هایی که می‌تواند به‌منظور حمایت از مالکان این بناها به کار گرفته شود، معافیت از عوارض کسری پارکینگ می‌باشد. از بسیاری از مالکین بناهای تاریخی به‌دلیل نبود پارکینگ و به‌منظور ایجاد پارکینگ، عوارض کسری پارکینگ گرفته می‌شود. این در حالی است که به‌دلیل نبود فضای فیزیکی کافی بعضاً حتی شهرداری‌ها درآمدهای حاصل از این محل را صرف ساخت پارکینگ نمی‌کنند. از این رو، معافیت از کسری پارکینگ می‌تواند مشوق دیگری برای صاحبان این گونه از بناها به‌شمار رود. از این جهت، متن پیشنهادی ذیل در گفتگو با خبرگان احصا شد:

تغییر کاربری بناهای تاریخی در صورت تأیید امکان بهره‌برداری در قالب تأسیسات گردشگری از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از عوارض تغییر کاربری و کسری پارکینگ معاف خواهد بود.

متن قانونی پیشنهادی

موضوع: تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی

استدلال

بر اساس بند «ب» ماده (۲۹) «قانون آیین دادرسی کیفری» (مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴) ضابط خاص به «مأمورانی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محول شده» اطلاق می‌شود. از این جهت، لازمه احتساب یگان به عنوان ضابط قضایی بر خورداری از «قانون خاص» می‌باشد. این در حالی است که یگان‌های حفاظت محیط زیست به دلیل بر خورداری از قانون خاص ضابط قضایی محسوب شده، اما ضابطیت یگان حفاظت از میراث فرهنگی به دلیل عدم بر خورداری از قانون خاص - علی‌رغم دارا بودن وظایف مشابه - محل ابهام است. تنها در بند «۷» مصوبه شورای عالی امنیت ملی (مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۸) به ضابطیت این یگان و تسلیح آن اشاره شده است. بنابراین تصریح «ضابطیت قضایی» یگان حفاظت میراث فرهنگی در نص قانون می‌تواند کمک‌کننده باشد.

علاوه بر این، فقدان حمایت‌ها و وجود مسائل متعدد موجبات تضعیف این یگان را فراهم آورده است.^۱ در این میان، تسری برخی سازوکارهای حمایتی موجود در خصوص یگان حفاظت محیط زیست نظیر قانون «حمایت قضایی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت محیط زیست و جنگل‌بانی» (مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳) می‌تواند بخشی از مشکلات موجود مرتبط با یگان حفاظت میراث فرهنگی را مرتفع سازد. از این رو، متن ذیل به عنوان یکی از پیشنهادات در قانون برنامه هفتم توسعه مطرح می‌باشد:

یگان حفاظت وزارت در حدود وظایف و با شرایط مذکور در قانون آیین دادرسی کیفری، ضابط خاص قضایی محسوب شده و از تمامی حمایت‌های قانونی یگان حفاظت محیط زیست برخوردار می‌باشند.

متن قانونی
پیشنهادی

۱. جهت دریافت اطلاعات بیشتر به دو گزارش تهیه شده در این مرکز تحت عناوین «ارائه بسته تقنینی در راستای حمایت از یگان حفاظت میراث فرهنگی» (شماره مسلسل: ۱۸۴۷۸) و «گزارش نظارتی در مورد یگان حفاظت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی: ماده (۳۵) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» (شماره مسلسل: ۱۸۳۱۷-۱) مراجعه فرمایید.

استدلال

در بند «۱۷» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه بر «ترویج صنایع دستی» تأکید شده است. از این رو، جهت تحقق هدف «توسعه و ترویج صنایع دستی» تهیه سند راهبردی ضروری به نظر می‌رسد. این سند در درجه نخست، می‌تواند ظرفیت‌های موجود اصلی صنایع دستی در هر استان از کشور را به صورت مستند نشان دهد. پس از آن، الگوی توسعه‌ای متناسب با ظرفیت‌های از پیش تعیین شده برای هر منطقه قابل تعریف است. اما مهم‌ترین اقدام در این سند می‌تواند تعیین وظایف و تدقیق انتظارات از ذی‌نفعان متعدد در حوزه صنایع دستی کشور در تحقق اهداف راهبردی تعیین شده باشد. سال‌هاست که صنایع دستی کشور به دلیل وجود ذی‌نفعان متعدد در زمینه‌هایی همچون آموزش، توانمندسازی هنرمندان، صدور مجوز، حمایت از صنعتگران، صادرات محصولات، قاچاق کالاهای صنایع دستی، بازاریابی و غیره دچار تشتت و موازی‌کاری‌های مشهودی است. این سند می‌تواند با همسوسازی فعالیت‌ها حول اهداف و راهبردهایی از پیش تعیین شده، به هم‌افزایی هر چه بیشتر در راستای افزایش فروش داخلی و صادرات خارجی صنایع دستی منجر گردد. در این میان، الزام دستگاه‌ها به عمل به تعهدات و وظایف تعریف شده در این سند ضروری به نظر می‌رسد.

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است سند توسعه راهبردی صنایع دستی کشور متضمن وظایف و نحوه مشارکت دستگاه‌ها در حوزه صنایع دستی با رویکرد افزایش فروش داخلی و صادرات صنایع دستی و منطبق بر سند آمایش سرزمین را ظرف یک‌سال تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند. کلیه دستگاه‌های موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است ملزم به رعایت خط‌مشی‌ها و اولویت‌های مبتنی بر نیازسنجی انجام شده در این سند خواهند بود.

متن قانونی
پیشنهادی

موضوع: راه‌اندازی بازارچه‌های دائمی صنایع دستی (دارای بار مالی)

استدلال

سال‌های متمادی نبود محلی برای فروش محصولات صنایع دستی همچون بازارچه‌های دائمی صنایع دستی مورد پیگیری می‌باشد. از این جهت، می‌توان از بخشی از ظرفیت قانونی ماده (۶۱) بهبود مستمر محیط کسب و کار (مصوب ۰۹۳۱/۱۱/۶۱) لحاظ شده در خصوص اجاره زمین برای فروش محصولات تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی^۱ برای ایجاد بازارچه‌های دائمی برای فروش محصولات صنایع دستی ایرانی بهره برد. این امر در راستای تحقق بند «ش» ماده (۴) قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی مبنی بر کمک به ایجاد بازارچه‌های صنایع دستی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های «نهادهای عمومی غیردولتی» خواهد بود.

اما باید تأکید بر اتخاذ «نرخ‌های حمایتی» از هنرمندان صنایع دستی به‌عنوان ابزاری کمکی در راستای «ترویج داخلی» صنایع دستی باشد. به‌منظور جلوگیری از هرگونه سوءاستفاده احتمالی، این نرخ‌های حمایتی تنها به «صنایع دستی ایرانی» و با «هماهنگی و تأیید» وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به‌عنوان دستگاه اصلی متولی این امر، تعلق خواهد گرفت. شایان ذکر است در نظرگیری زمین‌هایی جهت عرضه محصولات در طرح‌های شهری، (حتی) خرید و اجاره و پس از آن واگذاری (رایگان) آنها به اشخاص به‌عنوان رویکرد رایج حمایتی در برخی از کشورها به کار گرفته می‌شود.^۲

علاوه بر این، به‌منظور دستیابی بیشتر تولیدکنندگان صنایع دستی داخلی به مشتریان بیشتر و در نتیجه امکان ترویج هرچه بیشتر محصولات صنایع دستی در بین مردم، «مکان‌های پُر تردد» در این زمینه باید اختصاص یابند.

از این جهت وجه تمایز حکم پیش رو با ماده (۶۱) بهبود مستمر محیط کسب و کار (مصوب ۰۹۳۱/۱۱/۶۱) در سه موضوع است:

۱. اختصاص بخشی از زمین‌های در نظر گرفته شده «به‌صورت دائمی» به صنایع دستی

۲. استفاده از «نرخ‌های حمایتی» در واگذاری این زمین‌ها

۳. اختصاص «مکان‌های پُر تردد»

شهرداری‌ها و وزارت راه و شهرسازی موظفند به‌منظور بالا بردن امکان دسترسی تولیدکنندگان صنایع دستی ایرانی به بازار مصرف و ایجاد امنیت فروشندگان این محصولات و ایجاد بازارچه‌های دائمی صنایع دستی ایرانی نسبت به اختصاص مکان‌های مناسب و پُر تردد با نرخ‌های حمایتی از زمین‌های متعلق به خود با هماهنگی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اقدام کنند.

متن قانونی
پیشنهادی

۱. «شهرداری‌ها موظفند به‌منظور بالا بردن امکان دسترسی تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی به بازار مصرف و ایجاد امنیت برای فروشندگان کم‌سرمایه با استفاده از زمین‌های متعلق به خود و یا وزارت راه و شهرسازی، مکان‌های مناسبی برای عرضه کالاهای تولید داخل آماده نمایند و بر مبنای قیمت تمام شده به‌صورت روزانه، هفتگی و ماهیانه به متقاضیان عرضه کالاهای ایرانی اجاره دهند.

آیین‌نامه اجرایی این ماده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت با همکاری وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و کشور و نمایندگان شورای عالی استان‌ها و شورای اصناف کشور تهیه می‌شود و پس از تصویب هیئت وزیران به شهرداری‌های سراسر کشور ابلاغ می‌گردد».

۲. رک: گزارش منتشر شده در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «بررسی تجربه ترکیه در سامان‌دهی مشاغل غیررسمی خیابانی با تأکید بر بازارهای محلی» با شماره مسلسل: ۱۸۳۶۳.

موضوع: پایانه صادراتی صنایع دستی (دارای بار مالی)

استدلال

منظور از پایانه‌های صادراتی، مجموعه‌ای متشکل از مستحذات، امکانات، تأسیسات و تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری می‌باشد که تشریفات قانونی انعقاد قرارداد حقوقی، ارزیابی، معرفی به مشتریان، انبار و صدور کالا (چه محصولات صادراتی و با نمونه‌های آن) از آنجا به کوتاه‌ترین زمان ممکن به انجام می‌رسد.^۱ بر اساس «دستورالعمل اجرایی نحوه بهره‌برداری از پایانه‌های صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادرات» این پایانه‌ها به تناسب خدماتی که در آن به گروه‌های کالایی مختلف ارائه می‌شود به پایانه‌های خاص نظیر پایانه‌های محصولات کشاورزی، گل و گیاه، معدنی، سنگ و غیره یا پایانه‌های صادراتی عام که خدمات ارائه شده در آن مشمول تمام گروه‌های کالایی می‌شود، تقسیم می‌گردند. آنبان اذعان فعالین حوزه صنایع دستی نیز قبل از تغییرات ساختاری و پیوستن «معاونت صنایع دستی» به «سازمان میراث فرهنگی و گردشگری»، پایانه صادراتی در زمینه صنایع دستی در کشور وجود داشته و احیای مجدد آن می‌تواند به رونق صادرات صنایع دستی در کشور کمک نماید. در این خصوص عمل به پیشنهاد راه‌اندازی پایانه‌های تخصصی صادرات صنایع دستی می‌تواند منافع ذیل را در پی داشته باشد:

- کاهش هزینه‌های انبارداری محصولات صنایع دستی صادراتی؛ به واسطه کوتاه‌مدت شدن زمان انتظار جهت ارسال محصولات صنایع دستی هزینه‌های انبارداری این محصولات کاهش پیدا خواهد کرد.
- رفع مشکل عدم برخورد کارشناسی و تخصصی با محصولات صنایع دستی؛ در حال حاضر به دلیل نبود ارزیابان تخصصی صنایع دستی در گمرکات و عدم آگاهی کافی، شیوه برخورد با صنایع دستی با مواد خام این صنایع نظیر فلزات، شیشه و غیره یکسان است. حال آنکه با ایجاد پایانه صادراتی تخصصی، ارزیاب‌های تخصصی نیز به تبع به کار گرفته خواهند شد.
- کوتاه‌تر شدن زمان صادرات محصولات صنایع دستی
- کاهش ریسک آسیب یا دزدیده شدن: کاهش زمان توقف و انتظار امکان وارد آمدن صدماتی چون شکستن، غرشدگی و غیره را از میان می‌برد. علاوه بر این، احتمال دزدیده شدن نیز کاهش پیدا خواهد کرد.
- امکان ایجاد بانک اطلاعاتی دقیق از میزان صادرات صنایع دستی؛ وجود پایانه‌های تخصصی با حضور ارزیابان آگاه به محصولات صنایع دستی می‌تواند موجبات دسترسی به اطلاعات دقیق‌تر در زمینه صادرات این اقلام را در کشور فراهم آورد.
- ایجاد فضایی مناسب برای معرفی و بازاریابی هر چه بیشتر محصولات صنایع دستی کشور به مشتریان احتمالی خارجی
- ایجاد بستری برای تقویت بسته‌بندی محصولات صنایع متناسب با استانداردها، سلیقه و نیازهای بازار جهانی
- تسریع در تحویل محموله‌های صنایع دستی به مشتریان در خارج از کشور و غیره

گمرک با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی موظف است نسبت به شناسایی و راه‌اندازی پایانه صادراتی محصولات صنایع دستی طی سال اول برنامه اقدام کند.

متن قانونی
پیشنهادی

۱. بند «۱-۱» «دستورالعمل اجرایی نحوه بهره‌برداری از پایانه‌های صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادرات»
۲. بند «۱-۳» «دستورالعمل اجرایی نحوه بهره‌برداری از پایانه‌های صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادرات»

[جمع‌بندی]

متن حاضر تلاشی بود در راستای ارائه پیشنهادهای قانونی برای برنامه هفتم توسعه در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به همراه استدلال‌های مرتبط با هر پیشنهاد. جدول ذیل جمع‌بندی موضوعات و پیشنهادهای قانونی را نشان می‌دهد. باید توجه داشت دولت سیزدهم می‌تواند از مجموع پیشنهادهای ارائه شده اولویت‌های مدنظر خود را انتخاب کند یا برخی پیشنهادهای را در قالب بندها/اجزای ماده‌ای واحد جای دهد.

جدول جمع‌بندی موضوعات و متن‌های پیشنهادی قانونی

موضوع	متن‌های پیشنهادی قانونی
مستثنا شدن از قانون نظام صنفی و واگذاری امور تصدیگری	کلیه تأسیسات و فعالیت‌های گردشگری از شمول قانون نظام صنفی مستثنا می‌باشند. تبصره (۱) - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است آیین‌نامه تشکیل‌های حرفه‌ای صنعت گردشگری را با هدف یکسان‌سازی، یکپارچگی و انسجام بخشی حداکثر ظرف ۶ ماه از تصویب این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند. تبصره (۲) - امور تصدی و اجرایی به تشکیل‌های حرفه‌ای گردشگری که به موجب این ماده شکل می‌گیرند قابل واگذاری است و بهره‌برداران جهت اخذ مجوز مکلف به عضویت در تشکل ذی‌ربط می‌باشند.
سهم مشخص از بودجه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان	شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها مکلفند در طول برنامه حداقل ۵ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای را در قالب فصول و برنامه‌های استانی به منظور توسعه زیرساخت‌های گردشگری با رعایت اولویت‌های توسعه‌ای گردشگری در اسناد بالادستی اختصاص دهند.
رفع تداخل کاری سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در زمینه «طبیعت‌گردی»	اجرا، نظارت و هرگونه تصمیم‌گیری برای طرح‌های طبیعت‌گردی واقع در عرصه‌های منابع طبیعی در چارچوب ضوابط فنی ابلاغی سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و با تأیید وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی انجام می‌پذیرد.
حمایت بیمه‌ای از فعالان حوزه‌های سه‌گانه	به منظور حمایت از اقشار فعال در حوزه‌های گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی اعتبارات پوشش بیمه‌ای آنها با سهم مشخص و تفکیکی به صورت سالیانه از محل بودجه سنواتی به صندوق توسعه صنایع دستی و فرش دستباف و احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی اختصاص می‌یابد.
شناسایی تأسیسات گردشگری در اختیار دستگاه‌ها	به منظور برنامه‌ریزی دقیق برای توسعه سرمایه‌گذاری در گردشگری و اطلاع از ظرفیت تأسیسات موجود خدمت‌رسان به مسافران و گردشگران، کلیه دستگاه‌های اجرایی و حاکمیتی موظف به ثبت اطلاعات تأسیسات خدماتی و رفاهی گردشگری تحت مالکیت خود در سامانه معرفی شده از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب این قانون هستند. تبصره - تشخیص مصادیق تأسیسات و مؤسسات خدماتی و رفاهی گردشگری برعهده وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی می‌باشد.
ارائه تسهیلات ارزان قیمت سفر (دارای بار مالی)	بانک‌های دولتی مکلفند به منظور ایجاد نشاط اجتماعی و تحکیم نظام خانواده نسبت به ارائه تسهیلات بانکی ارزان قیمت در زمینه سفرهای داخلی در چارچوب مصوب هیئت وزیران با اولویت خانواده‌های دارای سه فرزند و بالاتر، زنان سرپرست خانوار، معلولان و زوج‌های جوان در سال اول از دواج اقدام نمایند. سفر زیارتی و سفر به مناطق کمتر شناخته شده و روستاهای هدف گردشگری در ارائه تسهیلات در اولویت هستند.
سازوکارهایی برای حمایت از توسعه گردشگری دریایی (دارای بار مالی)	به منظور توسعه گردشگری دریایی و استفاده از ظرفیت‌های سواحل کشور: ۱. سازمان بنادر و دریانوردی مکلف است تأسیسات زیرساختی بنادر از جمله اسکله‌ها را با هدف بهره‌مندی در امر گردشگری در مناطق دارای اولویت ایجاد نماید. تبصره - آیین‌نامه اجرایی این بند و نحوه تعیین اولویت مناطق توسط وزارت راه و شهرسازی با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید. ۲. ایجاد سازه‌های قابل جابه‌جایی در اراضی مستحدث ساحلی برای بهره‌برداری گردشگری و ارائه خدمات به عموم مردم به صورت اجاره بلندمدت با مجوز وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی مجاز می‌باشد. تبصره - سازوکار اجرایی این بند توسط وزارتخانه‌های میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی و جهاد کشاورزی ظرف مدت ۶ ماه تهیه و ابلاغ می‌گردد.

۱. شایان ذکر است در اولویت اول پیگیری این موضوع در قانون احکام دائمی برنامه‌ها پیشنهاد می‌گردد.

موضوع	متن‌های پیشنهادی قانونی
تأمین زیرساخت پروژه‌های منتخب	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با همکاری سازمان برنامه و بودجه مکلف است ۳۰۰ مکان - محور دارای اولویت در راستای توسعه گردشگری در کشور را منطبق بر سند آمایش سرزمین در طی برنامه تعیین نماید به نحوی که در هر سال از اجرای برنامه ۶۰ اولویت توسعه یابد. دستگاه‌های مربوطه اعم از وزارتخانه‌های راه و شهرسازی، نیرو، ارتباطات و فناوری اطلاعات و نفت مکلف به تأمین زیرساخت‌ها برای اولویت‌های منتخب می‌باشند.
جایزه صادراتی (دارای بار مالی)	وزارت صمت مکلف است طی ۶ ماه سازوکار مربوط به اعطای جایزه صادراتی به واردکنندگان گردشگر از کشورهای هدف را با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تعیین نماید.
تعریف و وظیفه جدید برای شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	به منظور اعمال اقدامات حمایتی از فعالین صنعت گردشگری اعم از جبران خسارات ناشی از حوادث و بحران‌ها، تشویق سرمایه‌گذاری با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته و محروم، حمایت از طرح‌های خلاقانه گردشگری مبلغ ده هزار میلیارد ریال در قالب قانون بودجه سالیانه کل کشور به شرکت مادر تخصصی توسعه ایرانگردی و جهانگردی اختصاص می‌یابد. وجوه قانونی مأخوذه بابت صدور یا تمدید مجوز فعالیت از تأسیسات و کنشگران صنعت گردشگری، جرائم قانونی، تعرفه رسیدگی به شکایات، کمک‌های بلاعوض و سایر منابع مالی قانونی به حساب شرکت مزبور واریز شده و در راستای اهداف مندرج در صدر این ماده هزینه می‌شود. صدور ضمانتنامه‌های مالی جهت تأسیسات گردشگری از طریق شرکت یادشده قابل انجام است.
اجازه دریافت کمک از سازمان‌های بین‌المللی	به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اجازه داده می‌شود کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای، زیربنایی و مطالعاتی و پژوهشی در حوزه میراث فرهنگی گردشگری و صنایع دستی دریافت نمایند. درآمد مذکور پس از واریز به خزانه به عنوان درآمد اختصاصی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی محسوب می‌شود. وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است گزارش عملکرد و نحوه هزینه‌کرد کمک‌های دریافتی را هر ۶ ماه یکبار به سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه نمایند.
الحاق به شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان	وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به ترکیب اعضای شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش بنیان، موضوع جزء «(۱۱)» بند «الف» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب ۱۴۰۱/۲/۳۱ اضافه می‌گردند. حداقل ۱۵ درصد از تسهیلات و کمک‌های صندوق نوآوری و شکوفایی و اعتبارات سنواتی در زمینه فعالیت‌های دانش بنیان به فعالیت‌های صنایع خلاق اعم از فعالیت‌های مرتبط با فرهنگ و هنر، گردشگری، صنایع دستی و میراث فرهنگی اختصاص خواهد یافت.
تهیه آمارهای تخصصی	به منظور ایجاد شفافیت و دسترسی پذیری به آمار دقیق و قابل اتکا در زمینه گردشگری مرکز آمار ایران عطف به ماده (۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ مکلف است جداول حساب‌های آماری گردشگری در کشور را تا پایان سال اول برنامه با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تهیه و منتشر نماید.
جبران اعمال محدودیت‌ها در بافت‌های فرهنگی-تاریخی	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با همکاری وزارت راه و شهرسازی، وزارت کشور و سازمان برنامه و بودجه مکلف است نسبت به تهیه تمهیدات قانونی لازم در مورد نحوه جبران محدودیت‌های اعمال شده در خصوص املاک ثبت شده ملی و بین‌المللی، واقع در حرایم آثار ثبت شده و محدوده بافت‌های تاریخی - فرهنگی برحسب اهمیت اثر، سابقه ثبت و موقعیت استقرار تا پایان سال اول برنامه اقدام کند.
تغییر کاربری بناهای تاریخی به گردشگری (دارای بار مالی)	تغییر کاربری بناهای تاریخی در صورت تأیید امکان بهره‌برداری در قالب تأسیسات گردشگری از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی معاف از عوارض تغییر کاربری و کسری پارکینگ خواهد بود.

موضوع	متن‌های پیشنهادی قانونی
هزینه کرد جریمه‌های حفاری غیرمجاز برای امر حفاظت	دولت مکلف است کلیه جزاهای نقدی اخذ شده از حفاری‌های غیرمجاز و قاچاق اموال تاریخی و فرهنگی و درآمد حاصل از فروش تمام آلات و ادوات حفاری و کاوش ضبط شده را به حساب درآمد عمومی (خزانه) واریز کند. صد در صد وجوه واریزی در قالب لوایح بودجه سنواتی و براساس آیین نامه‌ای که به پیشنهاد وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ظرف شش ماه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد به شرح زیر به تشخیص وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به مصرف می‌رسد: الف) تأمین هزینه‌های مربوط به تقویت امر حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی و یگان حفاظت میراث فرهنگی ب) تشکیل دادرهای ویژه میراث فرهنگی و طبیعی با هدف مبارزه با جرائم حوزه میراث فرهنگی تا پایان سال اول برنامه
تقویت یگان حفاظت محیط زیست	یگان حفاظت وزارت در حدود وظایف و با شرایط مذکور در قانون آیین دادرسی کیفری، ضابط خاص قضایی محسوب شده و از تمامی حمایت‌های قانونی یگان حفاظت محیط زیست برخوردار می‌باشند.
تهیه سند راهبردی توسعه صنایع دستی ایران	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مکلف است سند توسعه راهبردی صنایع دستی کشور متضمن وظایف و نحوه مشارکت دستگاه‌ها در حوزه صنایع دستی با رویکرد افزایش فروش داخلی و صادرات صنایع دستی و منطبق بر سند آمایش سرزمین را ظرف یکسال تهیه و به تصویب هیأت وزیران برساند. کلیه دستگاه‌های ماده قانون ماده (۵) و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است ملزم به رعایت خط‌مشی‌ها و اولویت‌های مبتنی بر نیازسنجی انجام شده در این سند خواهند بود.
افزایش زمان پیمان سپاری ارزی برای محصولات گردشگری	مدت زمان ایفای تعهدات ناشی از پیمان سپاری ارزی برای محصولات صنایع دستی به استثنای مصنوعات ساخته شده از فلزات گرانبها (طلا، نقره و پلاتین) دو برابر حداکثر زمان تعیین شده برای سایر محصولات می‌باشد.
راه‌اندازی بازارچه‌های دائمی صنایع دستی (دارای بار مالی)	شهرداری‌ها موظفند به منظور بالا بردن امکان دسترسی تولیدکنندگان صنایع دستی ایرانی به بازار مصرف و ایجاد امنیت فروشندگان این محصولات نسبت به اختصاص مکان‌های مناسب و پرتردد با نرخ‌های حمایتی از زمین‌های متعلق به خود و یا وزارت راه و شهرسازی جهت ایجاد بازارچه‌های دائمی صنایع دستی ایرانی با هماهنگی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اقدام نمایند.
راه‌اندازی پایانه صادراتی صنایع دستی (دارای بار مالی)	گمرک جمهوری اسلامی ایران با همکاری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی موظف است نسبت به شناسایی و راه‌اندازی پایانه صادراتی محصولات صنایع دستی طی سال اول برنامه اقدام نمایند.

[منابع و مأخذ]

الف) قوانین، طرح‌ها و اسناد بالادستی

۱. «الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت».
۲. برنامه‌های پیشنهادی دولت سیزدهم در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی.
۳. «دستورالعمل اجرایی نحوه بهره‌برداری از پایانه‌های صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادرات» سازمان توسعه تجارت.
۴. «دستورالعمل اجرایی نحوه بهره‌برداری از پایانه‌های صادراتی با استقرار دستگاه‌های مرتبط با صادرات» سازمان توسعه تجارت.
۵. «سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه»، ابلاغیه ۱۴۰۱/۶/۲۰.
۶. «سیاست‌های کلی آمایش سرزمین»، ابلاغیه ۱۳۹۰/۹/۲۱.
۷. «سیاست‌های کلی اشتغال»، ابلاغیه ۱۳۹۰/۴/۲۸.
۸. «سند تحول دولت سیزدهم (ویرایش اول)»، ۱۴۰۰/۲/۲۱.
۹. «سیاست‌های کلان بخش میراث فرهنگی و گردشگری»، مصوب ۱۴۰۱/۶/۲۰.
۱۰. «سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم»، ابلاغیه ریاست جمهوری ۱۴۰۰/۴/۹.
۱۱. «طرح سامان‌دهی تعطیلات رسمی کشور»، اعلام وصول ۱۳۹۱/۱۲/۹.
۱۲. «طرح اصلاح لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسمی کشور اصلاحی ۱۳۹۰/۶/۶»، اعلام وصول ۱۳۹۵/۱۰/۵.
۱۳. «طرح اصلاح تعطیلات رسمی»، اعلام وصول ۱۳۹۶/۹/۱.
۱۴. «طرح اصلاح تعطیلات رسمی و تغییر ساعت کار اداری»، اعلام وصول ۱۳۸۹/۷/۲۱.
۱۵. «قانون نظام صنفی»، مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴.
۱۶. «قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، مصوب ۱۳۹۶/۱۱/۱۶.
۱۷. «قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی»، مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۸.
۱۸. «قانون مدیریت خدمات کشوری»، مصوب ۱۳۸۶/۷/۸.
۱۹. «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت»، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷.
۲۰. «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱)»، مصوب ۱۴۳۹۳/۱۲/۴.
۲۱. «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»، مصوب ۱۳۹۳/۲/۴.
۲۲. «قانون توسعه ایرانگردی و جهانگردی»، مصوب ۱۳۷۰/۷/۷.
۲۳. «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، مصوب ۱۳۵۸/۹/۱۲.
۲۴. «قانون تولید دانش‌بنیان»، مصوب ۱۴۰۱/۲/۳۱.
۲۵. «قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار»، مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶.
۲۶. «قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی»، مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۱۰.
۲۷. «قانون راجع به حفظ آثار ملی»، مصوب ۱۳۰۹/۸/۱۲.
۲۸. «قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور»، مصوب ۱۳۶۷/۲/۱.
۲۹. «قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی»، مصوب ۱۳۹۸/۴/۱۲.
۳۰. «قانون مجازات اسلامی»، مصوب ۱۳۹۲/۲/۱.
۳۱. «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷.
۳۲. «قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز»، الحاقی ۱۴۰۰/۱۱/۱۰.
۳۳. «قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی»، مصوب ۱۳۹۶/۱۱/۲۸.
۳۴. «مصوبه شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی در خصوص اتخاذ تصمیماتی در خصوص چگونگی پرداخت جوایز و مشوق‌های صادراتی»، مصوب ۱۳۸۵/۴/۱۴.

ب) کتاب‌ها و مقالات

۳۵. شیرزادی، رضا و الهام سخایی. «جهانی شدن و برنامه‌ریزی توسعه در ایران (۱۳۹۰-۱۳۶۸)»، فصلنامه مطالعات سیاسی، ش ۱۲، ۱۳۹۰.

۳۶. کشاورز، محسن. «واکاوی سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه؛ رهیافت ساختاری - محتوایی (ارزیابی و آسیب‌شناسی سیاستگذاری کلان توسعه در کشور)». امتداد، ۱۳۹۹.
۳۷. نورمحمدی، خسرو و احمد صمیمی. «برنامه‌ریزی توسعه در ایران»، سازمان برنامه و بودجه، ۱۴۰۰.
- ج) گزارش‌ها**
۳۸. تقی‌زاده، رحیم. «بررسی تجربه ترکیه در سامان‌دهی مشاغل غیررسمی خیابانی با تأکید بر بازارهای محلی» (شماره مسلسل: ۱۸۳۶۳)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۱.
۳۹. زرنديان، ندا. «بررسی کاربرد حساب‌های اقماری در سیاستگذاری گردشگری» (شماره مسلسل ۱۳۷۳۳)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰.
۴۰. زرنديان، ندا. «آسیب‌شناسی واگذاری امور تصدیگری گردشگری و ارائه راهکار سیاستی» (شماره مسلسل: ۱۸۰۷۴)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰.
۴۱. زرنديان، ندا. «ارزیابی قوانین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در حوزه‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» (شماره مسلسل: ۱۸۲۹۷)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰.
۴۲. زرنديان، ندا. «بررسی عملکرد قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور در حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی» (شماره مسلسل ۱۸۰۹۰)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۱.
۴۳. شفیعا، سعید و شهاب‌طلایی. «آسیب‌شناسی جایگاه دیوان عدالت اداری در خروج آثار تاریخی و فرهنگی از فهرست آثار ملی ثبت شده» (شماره مسلسل: ۱۷۸۲۷)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰.
۴۴. کلهر، سینا. «اظهار نظر کارشناسی درباره طرح اصلاح تعطیلات رسمی و تغییر ساعت کاری» (شماره مسلسل: ۱۲۶۹)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹.
۴۵. کلهر، سینا. «اظهار نظر کارشناسی درباره طرح اصلاح تعطیلات رسمی» (شماره مسلسل: ۱۰۶۷)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۶.
۴۶. کلهر، سینا. «اظهار نظر کارشناسی در مورد طرح اصلاح لایحه قانونی تعیین تعطیلات رسم کشور، مصوب ۱۳۵۹ و ارائه پیش‌نویس‌های جایگزین» (شماره مسلسل ۱۵۳۰۲)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵.
۴۷. مستمع، رضا. گزارش تهیه شده در مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «طرح حمایت از شرکت‌های و مؤسسات خلاق و تجاری‌سازی فناوری‌های نرم» (شماره مسلسل ۱۸۴۰۱)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۱.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir